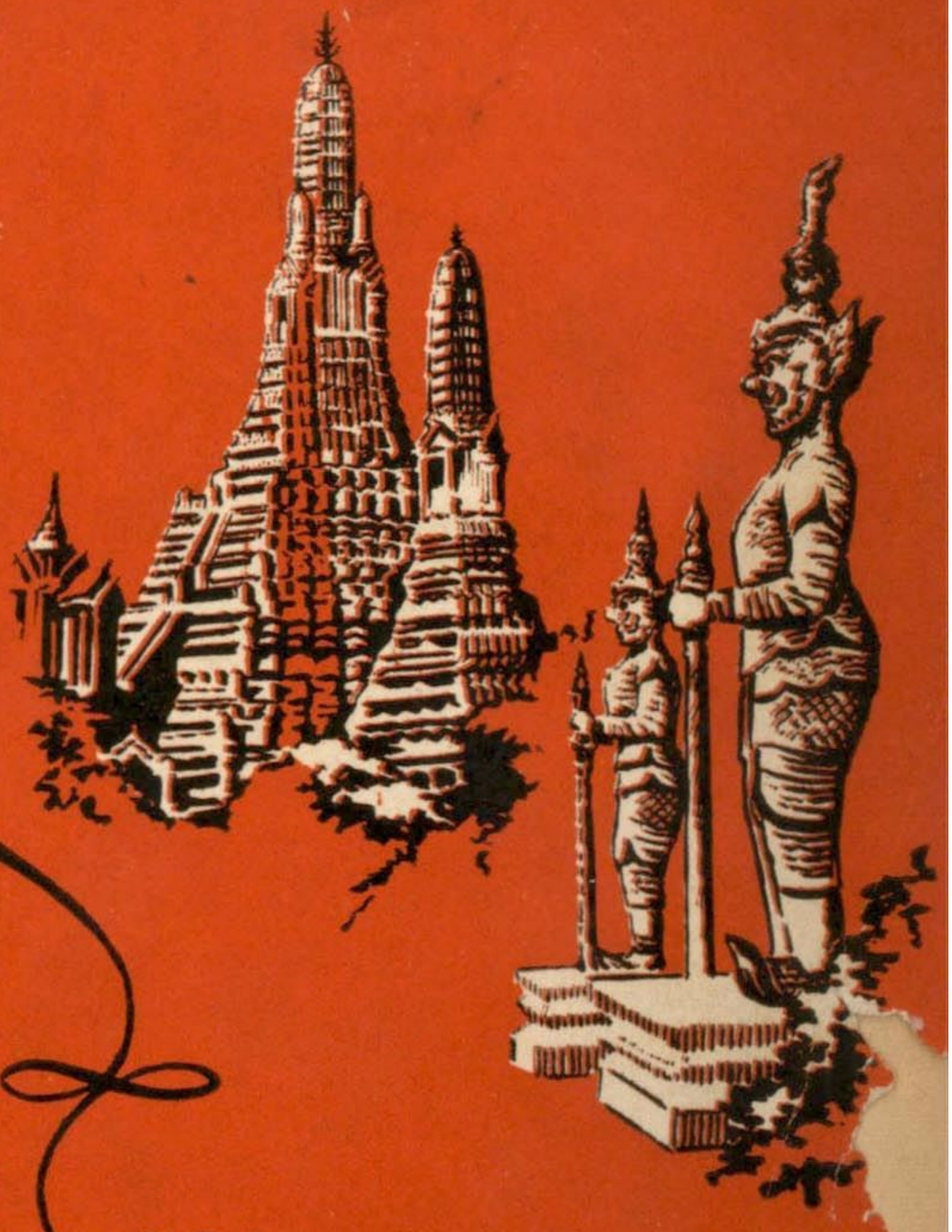
W.IV. 2264

แบบเรียนหลักภาษาไทย

สำหรับชั้นประถมปีที่ ๗

ตรงตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๐๓

ร.ก.ย.๒๕

495.915
ศ๒๔ พ
5.01

ของ
ขุนศึกษากิจพิสัณห์

สำนักพิมพ์ สือการค้า ธนบุรี ผู้พิมพ์จำหน่าย

0981

แบบเรียน
หลักภาษาไทย

สำหรับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗

ตรงตามประมวลการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ

พร้อมด้วยตัวอย่างการออกข้อสอบแบบปรนัย

หอสมุดแห่งชาติ
๒๕ ก.ย. ๒๕๐
กรมศิลปากร

ของ

นายวิสิฏฐ์ พุทธมิบัณฑิต พ.ม.
(ขุนศึกษากิจจพิสัณห์)

พิมพ์ครั้งที่สี่ ๔,๐๐๐ เล่ม

ราคาเล่มละ ๔.๐๐ บาท

สำนักพิมพ์ สื่อการค้า ธนบุรี
ผู้จัดพิมพ์จำหน่าย

495.91
7

(มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สื่อการค้า แผนกการพิมพ์ 58/10-12 ตรอกหน้าวัดใหญ่สุวรรณ ถนนอินทรพิทักษ์ ธนบุรี
นายถนอมชัย เศรษฐลักษณ์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. 2506 โทร.62306

คำนำ

ผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ตั้งใจมานานแล้ว ว่าถ้ามีโอกาพยายามหาทางส่งเสริมการเรียนหลักภาษาไทย แก้ไขบทเรียนวิชานี้เป็นที่เอือมระอาของนักเรียน ชวนให้คิดเห็นเป็นเหมือนยาดำ เพราะเต็มไปด้วยคำศัพท์รกสมองเหลือที่จะจำให้กลายเป็นง่ายเข้า เมื่อได้รับความสนับสนุนจากสำนักพิมพ์อักษรการค้า ในอันที่จะช่วยจัดพิมพ์ข้าพเจ้าจึงได้เรียบเรียงขึ้น พร้อมทั้งทำข้อทดสอบแบบปรนัย ซึ่งข้าพเจ้ามุ่งให้เป็นบททบทวนและขยายความรู้ยิ่งกว่าสำหรับให้คะแนน ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากครูอาจารย์และนักเรียนทั่วไปเป็นอย่างดี ต้องพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สาม

คุณครูบาอาจารย์ผู้ใช้หนังสือนี้สอน ควรสังเกตว่าท่านไม่ได้ใช้ *ตำราไวยากรณ์* แต่ได้ใช้แบบเรียนซึ่งจัดแนวการเรียน ตามความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นชั้น ๆ ไป ชวนให้เพลินเรียนหลักภาษาไทยเพื่อนำไปใช้ได้ถูกต้อง หวังว่าจะเกิดประโยชน์แท้จริงแก่นักเรียน และไม่เป็นที่น่าระอาต่อไป

ผู้เรียบเรียง

คำนำในคราวพิมพ์ครั้งที่ ๙

ในการพิมพ์คราวนี้ ได้พยายามลดคำศัพท์ต่าง ๆ ที่จำยากออก เพราะเห็นว่าจะทำให้รกสมอง และกลับเพิ่มความยุ่งยากให้แก่ผู้เรียนสู้ใช้คำธรรมดาไม่ได้ เพราะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้นมาก นอกจากนี้ได้พยายามเพิ่มแบบฝึกหัดในทำนองปรนัยขึ้นบ้าง แต่ก็ยังคงคำถามแบบเก่าไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้นและอธิบายด้วยภาษาของตนเองโดยอิสระ อันจะเป็นประโยชน์แก่การใช้ภาษาอย่างแท้จริง

ผู้เรียบเรียง

สารบาญ

บทที่	๑	คำและข้อความ	หน้า ๑
,,	๒	โครงสร้างประโยค	,, ๕
,,	๓	ประโยคสามัญ	,, ๙
,,	๔	ลักษณะความในประโยค	,, ๑๓
,,	๕	ประโยคซ้อน	,, ๑๖
,,	๖	,, ,, (ต่อ)	,, ๑๙
,,	๗	ประโยคความรวม	,, ๒๒
,,	๘	,, ,, (ต่อ)	,, ๒๕
,,	๙	คำชนิดต่าง ๆ ในประโยค	,, ๒๘
,,	๑๐	คำนาม	,, ๓๒
,,	๑๑	คำสรรพนาม	,, ๓๖
,,	๑๒	คำกริยา	,, ๓๙
,,	๑๓	,, (ต่อ)	,, ๔๒
,,	๑๔	คำวิเศษณ์	,, ๔๕
,,	๑๕	คำบุพบท	,, ๔๘
,,	๑๖	คำสันธาน	,, ๕๑
,,	๑๗	คำอุทาน	,, ๕๔

เลขห้อง 214
495.915
ส612ป
เลขหมู่
เลขทะเบียน

บทที่ ๑๘	พยัญชนะ	หน้า	๕๖
,, ๑๙	อักษรสามหมู่หรือไตรยางศ์	,,	๕๙
,, ๒๐	รูปสระ เสียงสระ	,,	๖๒
,, ๒๑	สระเปลี่ยนรูป ลดรูปได้	,,	๖๖
,, ๒๒	มาตรา ก. กา และมาตรา ก. กา มีตัวสะกด	,,	๖๙
,, ๒๓	รูปและเสียงวรรณยุต	,,	๗๒
,, ๒๔	การผันคำเป็นคำตาย	,,	๗๕
,, ๒๕	แบบสร้างของคำ	,,	๗๙
,, ๒๖	ลักษณะการใช้ภาษาที่ดีและสุภาพ	,,	๘๓
,, ๒๗	ราชาศัพท์	,,	๘๙
,, ๒๘	เครื่องหมายวรรคตอน	,,	๙๒
ตัวอย่างข้อสอบไล่		,,	๙๘

บทที่ ๑

คำและข้อความ

ครู “นายอึ่ง”

นายอึ่ง “ครับ”

ครู “ปลามีเหงือกไว้ทำไม?”

นายอึ่ง “(ปลามีเหงือกไว้) สำหรับร้อยเชือกครับ”

ถ้าสังเกตจากข้อความของครูกับศิษย์ข้างบนนี้ เราควรจะนึกได้ว่า ถ้อยคำที่เราพูดกัน ๑. บางทีก็เป็นคำเดียว เช่น “ครับ” ๒. บางทีก็มีหลายคำเรียงกัน แต่ยังไม่ได้ความชัด ยังไม่ได้เรื่องว่าใครทำอะไรหรือสิ่งใดเป็นอย่างไร เช่น “นายอึ่ง” ๓. บางทีก็ได้ความชัดลงไปนับเป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง เช่น “ปลามีเหงือกไว้ทำไม?”

เพื่อประโยชน์แก่การเรียนหลักของภาษา นักปราชญ์จึงกำหนดให้เรียกดังนี้

๑. ถ้าเปล่งเสียงออกมา ได้ความหมายอย่างหนึ่ง เสียงที่เปล่งจะเป็นกี่ขยักก็ตาม เช่น ข้า, ข้าหลวง, ข้าพเจ้า, ข้าพระพุทธเจ้า เรียกว่า **คำ**

คำที่ออกเสียงหลายขยัก เช่น นา–ฬิ–กา ขยักหนึ่งเรียกว่าพยางค์หนึ่ง จะมีความหมายหรือไม่ก็ตาม

๒. ถ้าเอาคำหลายคำมาเรียงติดต่อให้มีความหมายผูกพันกัน เช่น นายอิ่ง, สำหรับ, ร้อยเชือก วันที่ ๗ มกราคม. คำ **นาย** กับ **อิ่ง**; **สำหรับ** กับ **ร้อย** กับ **เชือก**; **วันที่** กับ ๗ กับ **มกราคม** แต่ละตอนผูกพันกัน พอเป็นความ แต่ไม่เต็มความ เรียกว่า **วลี** ในภาษาไทยมีที่ใช้มากนับแต่คำเรียกชื่อทีมชื่อย่อย หรือมีคำนำหน้าชื่อ เช่น ชื่อกระทรวงทบวงกรม ผลไม้ ปลา ไปจนคำออกเสียง รวมความว่ามีวลีใช้เท่ากับชนิดของคำ แต่ถ้าคำที่เรียงกันไม่ผูกกัน เช่น **อร่อย กิน ขนม** ไม่เป็นวลี เป็นเพียงคำเรียงกัน

๓. ถ้อยคำที่นำมาเรียงกันทำให้ได้ความชัดลงเรื่องหนึ่ง หรือได้ความเต็มว่า ใครทำอะไร สิ่งใดเป็นอย่างไร นับเป็น **ประโยค** เช่น เด็กวิ่ง ไก่ขัน เด็กจับไก่ **เด็ก** ทำอาการ **วิ่ง** **ไก่** ทำอาการ **ขัน** **เด็ก** ทำอาการ **จับ** และสิ่งที่ถูกจับคือ **ไก่** นับว่าคำในแต่ละข้อผูกพันกัน และได้ความชัด จึงเป็นประโยค

จงตรวจดูในข้อต่อไปนี้

หมาไก่กัด แมวปลากิน บินนก ร้องไห้เด็ก ตีกันไก่

เราเห็นได้ว่า คำหลาย ๆ คำที่เรียงกันไว้ ไม่ได้ผูกพันกันเข้าเป็นความตามภาษาที่ใช้กัน จึงไม่นับเป็นประโยค

ถ้าจะให้ถ้อยคำที่เรียงกันไว้นั้นเป็นประโยคขึ้น เราต้องจัดระเบียบคำเสียใหม่ ดังต่อไปนี้จึงจะได้ความเต็ม และนับเป็นประโยค

คนเดิน หมากัดไก่ นกบิน เรือล่ม นานุ่ม

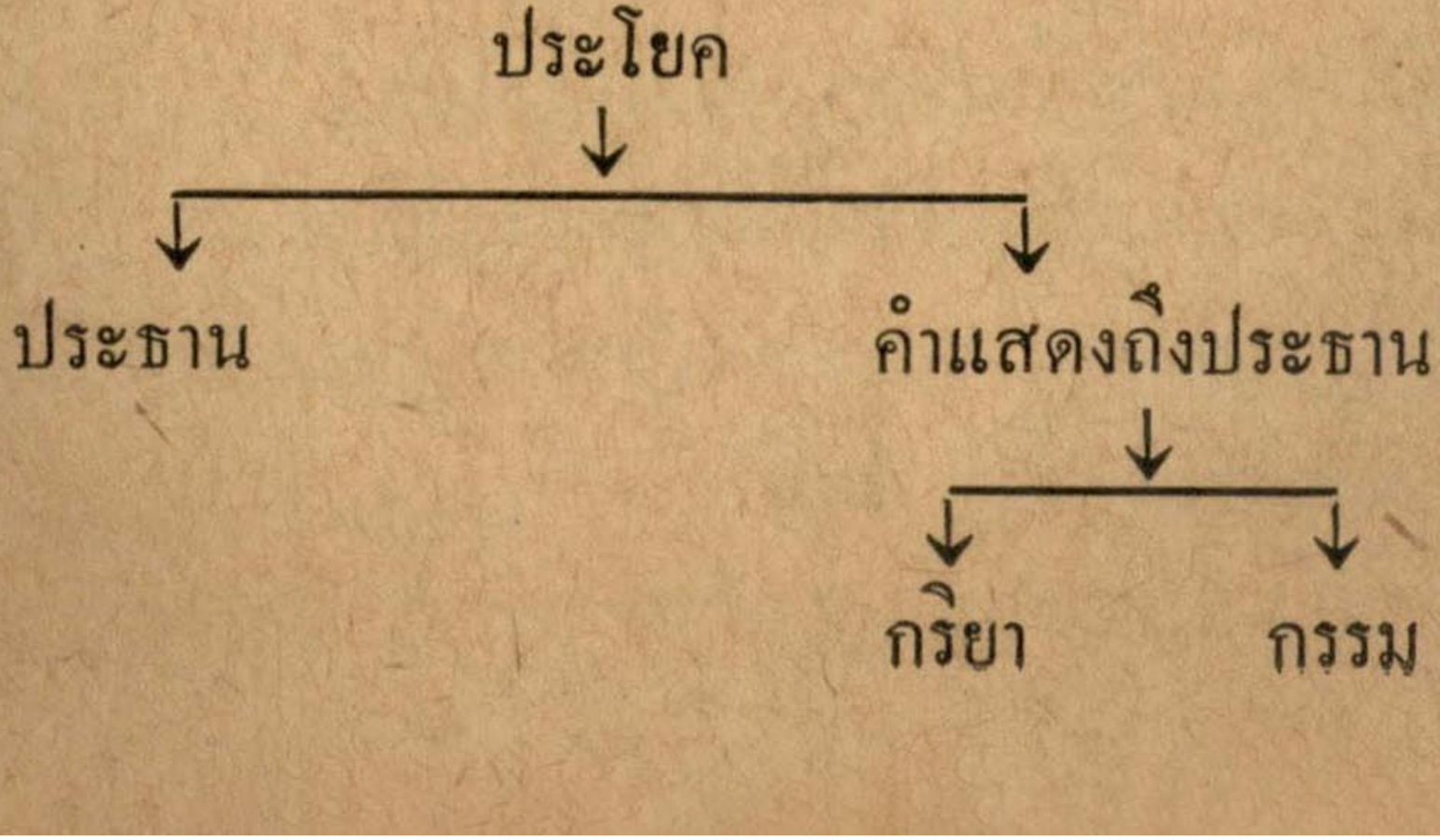
ข้อความที่เป็นประโยคเหล่านี้ ถ้าเราสังเกตให้ดี จะเห็นได้ว่า

๑. ต้องยกเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมากล่าวถึง เช่น ในประโยค ทั้งห้านี้ กล่าวถึง **คน หมา นก เรือ** และ **นา** ตามลำดับ เพราะสิ่งที่กล่าวถึงนี้เป็นเบื้องต้นของประโยค ท่านจึงให้เรียกว่า **ประธาน** แปลว่าหัวหน้า ในที่นี้หมายถึงเบื้องต้นของข้อความ คำที่ใช้เป็นเบื้องต้นของข้อความ โดยมากเป็น **คำสำหรับเรียกชื่อ** คน สัตว์ สิ่งของ ที่ คำจำพวกนี้เรียกตามหลักภาษาว่า **คำนาม**

๒. เมื่อเรากล่าวคำที่เป็นประธานออกมาแล้ว ต้องแสดงถึงประธานว่าเป็นอย่างไร หรือทำอะไร จึงจะได้ความเป็นประโยค คำแสดงถึงประธาน เรียกว่า **กริยา** หมายความว่าเป็นอาการที่ประธานกระทำ หรือเป็นอาการที่เป็นอยู่ของประธาน

๓. คำกริยาที่เรากล่าวออกมานั้น บางทีก็ทำให้ความขาดลงไปได้เช่น นกบิน คนเดิน แมวร้อง แต่บางคำเช่น แมวกิน ครูตี เด็กเห็น แม้พอได้ความว่าทำอะไร แต่ความยังค้างอยู่ ไม่ขาดลงไป ต่อเมื่อเติมคำเข้าอีกว่า แมวกินปลา ครูตีศิษย์ เด็กเห็นงู ความจึงขาดตอนลงไปได้ คำที่ต้องมารับการกระทำของกริยา เรียกว่า **กรรม**

ฉะนั้น ประโยคจึงประกอบด้วย ประธาน กริยา หรือประธาน กริยาและกรรม

ข้อความที่กล่าวเป็นประโยค บางทีอาจมีคำมาขยายส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้ได้ความชัดยิ่งขึ้น เช่น

๑. นายดีเลี้ยงไก่ **หลายตัว**

๒. รถ **เก่า** วิ่ง **ดังโครมคราม**

๓. คน **แก่** เดิน **ย่องแย่ง**

ในข้อ ๑ **หลายตัว** ขยายความคำว่า ไก่

ในข้อ ๒ **เก่า** ขยายความคำว่า **รถ.** **ดังโครมคราม** ขยายความคำว่า วิ่ง

ในข้อ ๓ คำว่า **แก่** ขยายความคำว่า **คน.** คำว่า **ย่องแย่ง** ขยายความคำว่า เดิน

แบบฝึกหัด

๑. ที่เรียกว่าประโยค หมายความว่ากระไร?

จงขีดเส้นใต้ข้อความต่อไปนี้เฉพาะที่เป็นประโยค

ก. ดูก่อนท่านทั้งหลาย ข. วิ่งวัว

ค. วัววิ่ง ง. ขนมแม่เอ๊ย จ. นาฬิกานี้เสีย

๒. ที่เรียกว่าประธานของประโยค หมายความว่ากระไร? โดยมากเราใช้คำชนิดใดเป็นประธานของประโยค?

๓. กริยาของประโยคหมายความว่ากระไร?

๔. จงหาคำมาขยายความในประโยคต่อไปนี้ น้ำไหล เด็กสูบบุหรี่ นักเรียนไหว้ครู ไฟพ้าดับ

บทที่ ๒

โครงสร้างประโยค

เราได้เรียนมาแล้วว่า**ถ้าเรายกเอาสิ่งใดขึ้นมากล่าวถึง แล้วแสดงต่อไปว่า สิ่งนั้นเป็นอย่างไรหรือทำอะไร ให้ความขาดลง ก็เป็นประโยค** ฉะนั้น ประโยคจึงเป็นเรื่องสั้นที่สุดของสิ่งที่เรากล่าวถึง

เรื่องทุกเรื่องย่อมมีโครงสร้างเรื่อง ถ้าเรื่องยาวหน่อยก็มีโครงว่าขึ้นต้นด้วยอะไรกล่าวถึงสิ่งนั้น ๆ ประการใดบ้าง และลงท้ายว่ากระไร แม้ประโยคซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่สุด ก็ย่อมมีโครงสร้างประโยค ว่า ๑. กล่าวถึงอะไรเป็นเบื้องต้น ๒. แสดงถึงสิ่งนั้นว่ากระไร เรียกให้สั้นเข้าเพื่อจำง่ายว่า ประโยคมี ๑. ภาคประธาน และ ๒. ภาคแสดงของประธาน

๑. **ภาคประธาน** หมายถึงสิ่งที่เรายกขึ้นกล่าวถึง และถ้าประธานมีส่วนขยาย ก็นับว่าส่วนขยายรวมอยู่ในภาคประธาน เช่น **ม้าวิ่ง** ภาคประธานคือ **ม้า**; **ม้าทั้งฝูงวิ่ง** ภาคประธานคือ **ม้าทั้งฝูง**

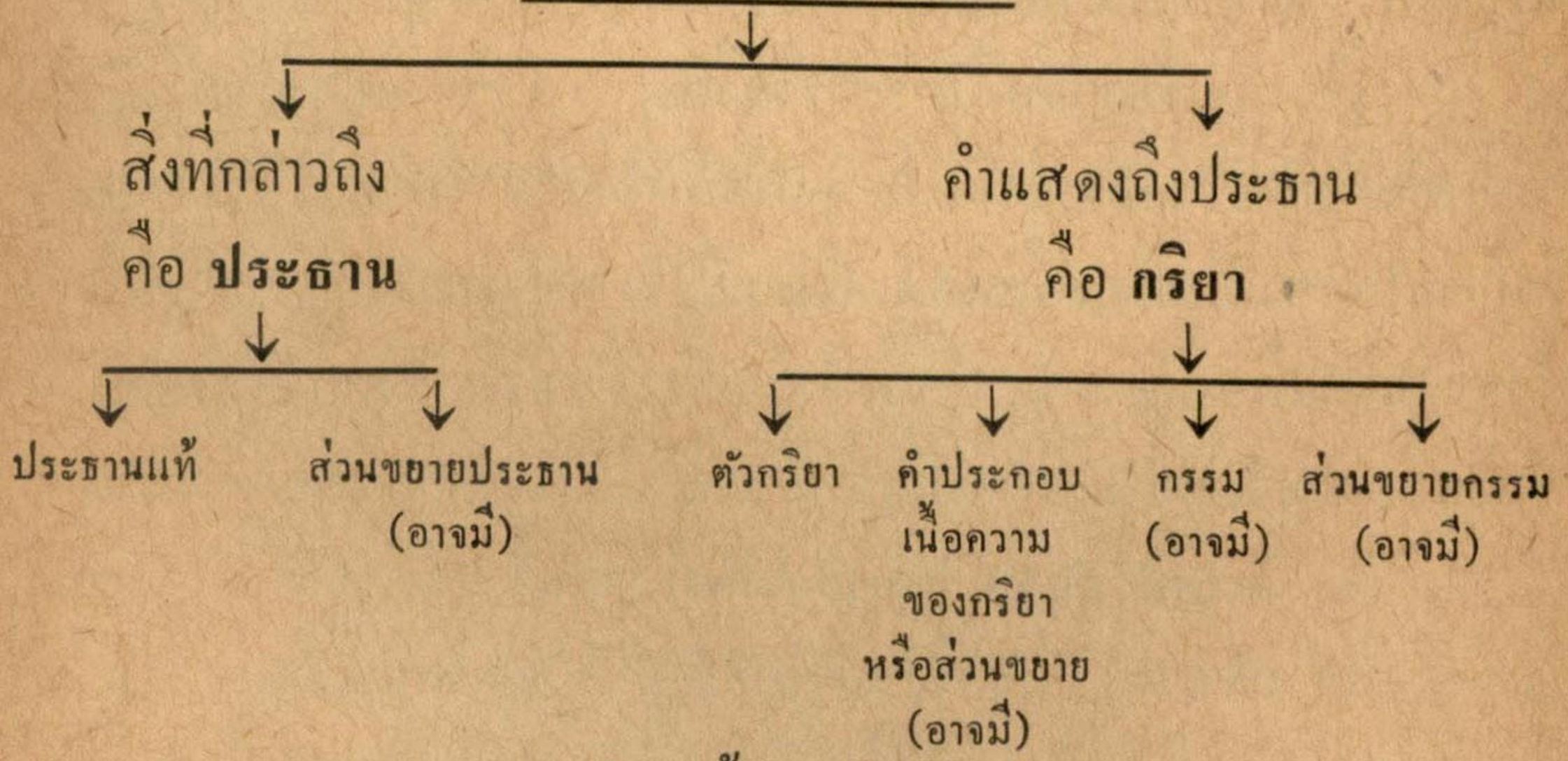
๒. **ภาคแสดง** หมายถึงคำที่แสดงถึงประธานว่า **เป็นอย่างไร** หรือ **ทำอะไร**

ประโยคทั้งหลายไม่อาจขาดส่วนใดใน ๒ ส่วนนี้ที่ประกอบกันเป็นโครงสร้างได้ ถ้าขาดเพียงส่วนเดียว ก็ไม่เป็นข้อความ เช่นเดียวกับร่างกายคนเรา ถ้าขาดโครงกระดูก ก็ไม่ทรงรูปร่างอยู่ได้ฉันนั้น

โดยเฉพาะ **ภาคแสดง** เราเคยเรียนแล้ว ว่าเป็นคำแสดงถึงประธาน คือแสดงว่าเป็นอย่างไร หรือทำอะไร เราเรียกว่าคำกริยาก็ได้

กริยาบางคำก็ได้ความในตัวเอง เช่น นก **บิน** บางคำต้องมีกรรมมารับ เช่น เด็ก **กิน** ขนม ส่วนสำคัญของภาคแสดงก็คือคำกริยา นอกจากนี้ถ้าหากจะมีส่วนขยาย ส่วนประกอบเนื้อความ หรือมีกรรมมารับการกระทำของกริยา ก็ถือว่ารวมอยู่ในภาคแสดงนี้เอง โครงสร้างประโยคจึงเป็นดังนี้

โครงสร้างประโยค

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้ว่า ต้องประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดงทั้งนั้น

แมว วิ่ง

แมว กิน ปลา

เธอ ทำ อะไร ?

มา นี่

อาเซีย เป็น ทวีป ใหญ่ ที่สุด

ภาคประธาน	ภาคแสดง
แมว	วิ่ง
แมว	กิน ปลา
เธอ	ทำ อะไร
เธอ (ละไว้ในฐานเข้าใจกัน)	มา นี่
อาเซีย	เป็น ทวีปใหญ่ที่สุด

เราต้องระลึกไว้ ว่าการพูดจากันก็ดี การเขียนก็ดี เรานิยมละคำซึ่งเป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้วออกเสียบ้าง เพื่อมิให้พ้นเยิ่นเย้อ เช่นเมื่อเราพูดกับน้องว่า กินข้าวแล้วหรือ? น้องตอบว่า “แล้วจ้ะ” ก็หมายความถึงว่า น้องกินข้าวแล้วหรือ? น้องตอบว่า (ฉันกินข้าว) แล้วจ้ะ ข้อความที่ลดคำ ถ้าเป็นที่เข้าใจกันได้ดังกล่าวนี้ ก็นับว่าเป็นประโยค แต่ถ้าพูดขึ้นลอย ๆ ว่า “แล้วจ้ะ” ไม่มีข้อความอื่นบ่งให้รู้ความหมาย ก็ไม่นับเป็นประโยค

ถ้าจะตรวจดูว่าอะไรเป็นภาคประธาน หรือภาคแสดงของประโยคที่ละคำบางคำ เราต้องคิดดูว่าละคำใดไว้ เช่นความในเรื่องพระอภัยมณีตอนหนึ่ง กล่าวถึงสุดสาคร ขณะตกลงไปในเหวสลบไปแล้วฟื้นขึ้นว่า “บัดเดี๋ยวดังห่างเหง่งวังเวงแว่ว” ประโยคนี้ละประธานไว้เพราะรู้กันแล้วว่า เรื่องตอนนี้กล่าวถึงสุดสาคร เราก็บอกได้ว่า **สุดสาคร** เป็นภาคประธาน แต่ละไว้ในฐานะเป็นที่เข้าใจกัน เมื่อตรวจหากริยาต่อไป ก็จะพบคำ **แว่ว** ซึ่งแปลว่าได้ยินเบา ๆ ฉะนั้นภาคแสดงคือ **แว่ว (เสียงเคาะระฆัง) ดังห่างเหง่งวังเวง. บัดเดี๋ยว** ดังนี้เป็นต้น

แบบฝึกหัด

จงบอกภาคแสดงและภาคประธานของประโยคต่อไปนี้ (ข้อ๗ และ ๘, ข้อ ๙ และ ๑๐ เป็นเรื่องติดต่อกัน)

๑. ดินสอของฉันหาย

๒. ใครตีสุนัข ?

๓. นกบินลิบ ๆ

๔. เครื่องบินไอพ่นแล่นปรูดปราด

๕. ชาวนาแถบบ้านฉันเกี่ยวข้าวกันแล้ว

๖. นักเรียนทุกคนกำลังเรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียน

๗. ชาววังนั่งในห้อง

๘. ชักจ้องหน่องดังโหน่งเหน่ง

๙. แดงเห็นสมุดของฉันไหม ?

๑๐. ไม่เห็น

บทที่ ๓

ประโยคสามัญ

จงตรวจดูว่าในข้อต่อไปนี้ ข้อใดนับเป็นประโยคได้ ข้อใดยังไม่เป็นประโยค

๑. ลมพัด ๒. เรือแล่น ๓. ฉันเปิด ๔. นายดีใส่

เราเห็นว่าข้อ ๓ และข้อ ๔ ความยังไม่บริบูรณ์ ฉะนั้นจึงยังไม่เป็นประโยค เรายังต้องการทราบชัดลงไปว่า เปิด**อะไร** ใส่**อะไร** ต่อเมื่อเติมคำเข้า ทำให้ความชัดลงเป็น ฉันเปิดหนังสือ นายดีใส่เสื้อ จึงได้ความเป็นประโยค

ประโยคที่ไม่ต้องมีกรรมมารับกริยา มีแต่ส่วนประธานและกริยา เราเรียกว่า **ประโยคสองส่วน**

ประโยคที่ต้องมีกรรมมารับกริยา มีส่วนประธาน กริยา และกรรม เราเรียกว่า **ประโยคสามส่วน**

มีกริยาบางคำที่ใช้แสดงถึงประธานแต่เพียงว่า เป็นอาการอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีความหมายในตัว ไม่ต้องมีกรรมมารับการกระทำ แต่ก็ต้องการมีคำหรือวลีเข้ามาประกอบเนื้อความของกริยาให้สมบูรณ์ขึ้นได้แก่ กริยา **เป็น เหมือน คล้าย เท่า** เช่น

เขาเป็นทหาร (ใช้คำประกอบเนื้อความ)

พระอาทิตย์คือลูกไฟดวงใหญ่ (ใช้วลีประกอบเนื้อความ)

เขากลายเป็นนักประพันธ์ (ใช้คำประกอบเนื้อความ)

บางทีคำที่เข้ามาประกอบมีบุพบทนำด้วย เช่น เขาเหมือนกับ บ้า

ฉะนั้นประโยคทำนองนี้ จึงควรนับเป็นประโยคสามส่วน ค่าที่มีส่วนสำคัญคือประธาน กริยา และส่วนประกอบเนื้อความของกริยา เพราะน้ำหนักความของคำกริยาไปอยู่ที่คำประกอบเนื้อความ (หรือเรียกว่าวิกัติการกประกอบกริยา) ประโยคที่ต้องการกรรมมารับกริยา ถ้าขาดกรรมก็ไม่ได้ความบริบูรณ์ ยังไม่ครบองค์เป็นประโยค ต่อเมื่อมีกรรมมารับจึงจะเป็นประโยคฉันใด ประโยคที่ยังขาดคำประกอบเนื้อความของกริยา ก็ไม่ครบองค์เป็นประโยค ต่อเมื่อมีส่วนประกอบเนื้อความของกริยาให้มีความหมาย จึงจะเป็นประโยคขึ้นฉันนั้น นับว่าคำสำหรับประกอบเนื้อความของกริยา เป็นส่วนสำคัญ

ประโยค ๒ ส่วนก็ดี ประโยค ๓ ส่วนก็ดี ต่อไปเราจะเรียกว่า **ประโยค** สามัญ

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้ ว่าอะไรเป็นส่วนประธาน กริยา กรรม และคำใดไม่อยู่ในส่วนสำคัญดังกล่าว

๑. เป็ดเดินต้วมเตี้ยม

๒. เด็กเตะตะกร้อเล็ก ๆ

๓. นายมีอ้วนจูงหญิงแก่

๔. เขาวิ่งเร็วมาก

เราเห็นได้ว่า

ในข้อ ๑. **เป็ด** เป็นประธาน **เดิน** เป็นกริยา **ต้วมเตี้ยม** ไม่ใช่ส่วนสำคัญ แต่ไปเพิ่มความหมายของ **เดิน**

ในข้อ ๒. **เด็ก** เป็น ประธาน **เตะ** เป็น กริยา **ตะกร้อ** เป็น กรรม **เล็ก ๆ** ไม่ใช่ส่วนสำคัญ แต่ไปเพิ่มความหมายของ **ตะกร้อ**

ในข้อ ๓. นายมีเป็นประธาน **ฉูง** เป็นกริยา **หญิง** เป็นกรรม คำ **อ้วน** และ **แก่** ไม่ใช่ส่วนสำคัญ **อ้วน** ไปเพิ่มความหมายของ **นายมี** **แก่** ไปเพิ่มความหมายของ **หญิง**

ในข้อ ๔. **เขา** เป็นประธาน **วิ่ง** เป็นกริยา **เร็ว** และ **มาก** ไม่ใช่ส่วนสำคัญ **เร็ว** ไปเพิ่มความหมายของ **วิ่ง** **มาก** ไปเพิ่มความหมายของ **เร็ว**

คำสำหรับเพิ่มความหมายของคำอื่น ๆ เรียกว่า **ส่วนขยาย** ไม่ถือเป็นส่วนสำคัญหรือส่วนใจความของประโยค

เราอาจใช้วลีเป็นส่วนขยายของคำอื่นก็ได้ เช่น เขาวิ่ง **เร็วมาก** เขาเกิด **เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๓ เวลา ๑๖.๐๐ น.**

แบบฝึกหัด

จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ไว้ข้างบนคำที่ท่านถือเป็นคำตอบในช่องทางขวา

ก. ต่อไปนี้เป็นประโยคกี่ส่วน ?

๑. เด็กร้องเพลง	๒ ส่วน	๓ ส่วน
๒. สมรร้องไห้	๒ ส่วน	๓ ส่วน
๓. นายดำไปนา	๒ ส่วน	๓ ส่วน
๔. ชาวนาดำนา	๒ ส่วน	๓ ส่วน
๕. พระรามเดินดง	๒ ส่วน	๓ ส่วน

ข. คำกริยาที่ต้องมีกรรมมารับใช้ในประโยค

	๒ ส่วน	๓ ส่วน

ค. ในประโยคต่อไปนี้ ถ้าคำอะไรเป็นส่วนขยาย จงขีดเส้นใต้คำนั้น แล้วบอกว่าขยายคำใด

๑. เด็กใส่เสื้อแดง	เด็ก ใส่ เสื้อ แดง (ขยาย...)
๒. นายแดงซื้อปลาตาย	นายแดง ซื้อ ปลา ตาย (ขยาย...)
๑. เรือนั้นแดงขึ้น	เรือ นั้น แดง ขึ้น (ขยาย...)
๔. ใครทำแก้วแตก ?	ใคร ทำ แก้ว แตก (ขยาย...)

บทที่ ๔

ลักษณะความในประโยค

การเอาคำมาเรียบเรียงเข้าเป็นประโยค เช่น

๑. มานี. หยิบกระเป๋าให้ที.

๒. เธอไปไหนมา? ใครมา?

๓. ผมไปกรุงเก่า. พระอาทิตย์คือลูกไฟดวงใหญ่

ข้อความในข้อ ๑,๒, และ ๓ ข้างบน ถ้าถือตามลักษณะความหมาย ก็มี ๓ ลักษณะ คือ ๑ กล่าวสั่งหรือขอร้อง ๒ กล่าวถาม ๓ กล่าวบอก

จงสังเกตประโยคกล่าวบอก (หรือบอกเล่า) ต่อไปนี้

วันนี้ **ฝนตก** หนัก

พระอาทิตย์เป็นลูกไฟ ดวงใหญ่มาก

คน เรา **ควร** อุตส่าห์ **รักษา** ความดี

เด็ก คนนี้ **น่าเอ็นดู**

เธอควรมา โรงเรียนทุก ๆ วัน

ฉันอยาก ได้เสื้อสวย ๆ สัก ๒ ตัว

เราจะเห็นได้ว่า ประธาน กริยา กรรม เรียงตามลำดับ คำขยายกริยาเพื่อบอกเวลาอาจอยู่ต้นหรือท้ายประโยคก็ได้

จงสังเกตประโยคคำสั่งและขอร้องต่อไปนี้

นายแดง ยืนขึ้น

ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญ

ช่วยหยิบไม้บรรทัดให้ฉันที

เธอต้องแก้คำผิดคำละ ๕ หน

โดยมากขึ้นต้นด้วยคำกริยา และมักจะละคำสรรพนามบุรุษที่สองไว้ในฐานที่เข้าใจ แต่อาจใช้สรรพนามบุรุษที่สองก็ได้ บางทีใช้ **จง ต้อง โปรด เชิญ เถิด เทอญ ซิ เสีย นะ** ช่วยกริยา เช่น เธอต้องมา มาซิ อย่าร้องนะ

จงสังเกตประโยคคำถามต่อไปนี้

เธอว่าอะไร ?

ใครมา ?

สมุดเล่มไหนของเธอ ?

ประโยคคำถามต้องมีคำสำหรับถามคือ **ใคร อะไร ไหน ทำไม เพราะเหตุไร หรือ** หรือ **ใด** ประกอบคำอื่น

ประโยคทั้งสามลักษณะนี้ อาจเป็นความปฏิเสธก็ได้ ถ้าใช้ **ไม่ อย่า** เข้าช่วย เช่น

อย่ามา อย่าเพิ่งไป

ใครไม่มา ?

ฉันไม่ได้ไปในงานนั้น

แบบฝึกหัด

ก. จงบอกว่าประโยคต่อไปนี้อยู่ ในลักษณะใด ? (สั่ง, ถาม บอกเล่า)

๑. ประเทศญี่ปุ่นประกอบด้วยเกาะมากกว่าสามพันเกาะ

๒. ทำไมเธอจึงไม่มาหาฉันบ้าง ?

๓. ดูอะไรโน่นซิ

๔. เธออย่าเสียใจนะ

๕. คุณตอบถูกหรือผิด ?

๖. เราทุกคนไม่ควรประพฤติชั่ว

ข. ท่านจะตั้งคำถามว่ากระไรจึงจะได้รับคำตอบดังข้อต่อไปนี้ ?

๗. เด็กหญิงคนเล็กไม่สบาย

๘. เรือชะล่ามีท้องแบน

๙. รถคันนี้ไปบางแค

๑๐. สะฮาราเป็นทะเลทรายใหญ่ในทวีปแอฟริกา

บทที่ ๕

ประโยคซ้อน

จงเลือกคำในข้อ ก. ข. และ ค. ไปขยายความในประโยคที่ ๑–๘ ให้ได้ความ

ก. (ขยายประธาน) แดง เผือก แก่ อ่อน หนุ่ม ใหญ่ สูง

ข. (ขยายกริยา) เรียบ ดัง ริบ ลั่น ครืน ว่องไว

ค. (ขยายกรรม) ดิบ ยาว โง่ เอน

(๑) ควายกินถั่ว

(๒) นายโกรธคนใช้

(๓) เด็กร้องไห้

(๔) ม้าวิ่ง

(๕) วัวร้อง

(๖) คนพายเรือ

(๗) ต้นไม้โค่น

(๘) กะแตไต่ไม้

เราอาจขยายความได้ดังต่อไปนี้

๑. ควาย **เผือก ริบ** กิน ถั่ว **ดิบ**

๒. นาย **ใหญ่** โกรธคนใช้ **โง่**

๓. เด็ก **อ่อน** ร้องไห้ **ลั่น**

๔. ม้า **แก่** วิ่ง **เรียบ**

๕. วัว **แดง** ร้องดัง

๖. คน **หนุ่ม** พายเรือ **ยาว ว่องไว**

๗. ต้นไม้ **สูง** โค่นครืน

๘. กระแตไต่ไม้เอน

เราอาจใช้วลีเข้าขยายความก็ได้ เช่น

ควาย **สองตัวนั้น** ลิบกินถั่ว **ที่ริมรั้ว**

เด็ก **ในเปล** ร้องไห้ลั่น

นาย **ของคนใช้ซื่อ ๆ คนนั้น** โกรธเขา **ยิ่งนัก**

อาจใช้ประโยคเข้าขยายความก็ได้ ดังต่อไปนี้

๑. ควาย **ที่ผูกไว้ริมรั้ว** กินถั่วดิบ

๒. ชายหนุ่มโกรธคนใช้ **เมื่อคนใช้ปลุกเขา**

๓. เด็ก **ที่ทำเงินหาย** ร้องไห้ลั่น

๕. วัวแดงร้อง **เมื่อมันเห็นวัวดำ**

๖. คนแก่พายเรือ **ซึ่งแก่ต่อขึ้นเอง**

คำที่ขยายความคำอื่นเรียกว่า คำวิเศษณ์ ถ้าเอาวลีเข้าขยายวลีนั้นก็เป็นวิเศษณ์วลี ถ้าเอาประโยคเข้าขยายความ ประโยคสำหรับขยายความก็เป็นประโยควิเศษณ์

จะเห็นได้ว่า ประโยคที่มีประโยคอื่นเข้าขยายความ ประธาย กริยา หรือกรรม เป็นประโยคซ้อนกันอยู่ เช่นประโยคที่พิมพ์เส้นหนาและที่ไม่พิมพ์เส้นหนาข้างบน แต่ประโยคเส้นหนาเหล่านี้มีน้ำหนักความไม่เสมอกับอีกประโยคหนึ่งในข้อเดียวกัน ถ้ายกเอาประโยคที่พิมพ์เส้นหนามากล่าวโดยลำพัง จะไม่ชัดความ เราจึงเรียกประโยคทำนอง

เดียวกับที่พิมพ์เส้นหนาว่า **ประโยคเล็ก** เพราะเข้าไปอาศัยประโยคอื่นอยู่ ส่วนประโยคที่เป็นหลัก ให้ประโยคเล็กเข้าไปอาศัย เรียกว่า **ประโยคหลัก**

แบบฝึกหัด

จงบอกว่าประโยคใดเป็นประโยคหลัก ประโยคใดเป็นประโยคเล็ก ประโยคเล็กขยายความคำใด

๑. นายมาไปสวน **ที่ตามีทำ**

๒. นายสาบุตรนางสี **ที่บวชเมื่อบีกลาย** ไปเกาหลีแล้ว

๓. ควายขวิดวัว **ที่แตกฝูงไปกลางนา**

๔. รถแล่นเร็ว **ราวกับลมพัด**

๕. ม้า **ซึ่งฉันซื้อมา** วิ่งเร็ว

๖. นายไกรแทงจระเข้ **ที่อาละวาดอยู่แถบกรุงเก่า**

๗. เขามาที่บ้าน **เมื่อเธอไม่อยู่**

๘. นายดำป่วยหนัก **จนลุกไม่ขึ้น**

๙. ครูรักศิษย์ **ที่หมั่นเรียน**

บทที่ ๖

ประโยคซ้อน (ต่อ)

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้

๑. เขาว่า **นาย ก.** (นาย ก. เป็นกรรมของกริยา)

๒. **ภาพ** ไม่ปรากฏที่จอ (ภาพ เป็นประธานของกริยา)

๓. ฉันเห็น **งู** (งูเป็นกรรมของกริยา)

ถ้าเราเปลี่ยนเอาประโยคมาแทนคำนามที่พิมพ์เส้นหนา ดังต่อไปนี้

เขาว่า **ยักษ์จะกินคน**

ใครเอาสมุดไป ไม่ปรากฏ

ฉันเห็น **เรือแล่นอยู่**

เราจะได้ประโยคที่มาทำหน้าที่แทนคำนาม เพราะในสามประโยคข้างล่าง สิ่งที่เขา **ว่า** สิ่งที่ไม่ **ปรากฏ** และสิ่งที่ **เห็น** ไม่ใช่คำเดียว แต่เป็นทั้งประโยค คือยักษ์และอาการกระทำของยักษ์, ใครและอาการกระทำ, เรือและอาการของเรือด้วย เกิดเป็นประโยคซ้อนประโยคขึ้น

ถ้าเราแยกประโยคที่ซ้อนกันออกจากกัน ดังนี้

เขาว่า ยักษ์จะกินคน

ใครเอาสมุดไป ไม่ปรากฏ
ฉันเห็น เรือแล่นอยู่

เมื่อแยกแล้ว ประโยคที่เป็นหลัก คือ **เขาว่า ไม่ปรากฏ ฉัน**
เห็น จะไม่ได้ความบริบูรณ์ เพราะขาดประธาน หรือขาดกรรม
ดังนี้เราจึงกล่าวว่า ประโยคหลัก และประโยคเล็ก มีน้ำหนักความไม่
เท่ากัน

ประโยคแทนคำนาม ดังกล่าวมานี้ ถ้าจะมีคำเชื่อมก็มีคำ **ว่า**
และ **ให้** เช่น เขาพูด **ว่า** ฉันเป็นคนดี เขาอยาก **ให้** เราสอบไล่ได้
ซึ่งอาจเทียบได้กับ เขาพูด **คำ** หยาบ ฉันอยาก น้ำ เป็นแต่เราเอา
ประโยค **ฉันเป็นคนดี** เข้าแทนที่ **คำหยาบ** เอาประโยค **เราสอบ**
ไล่ได้ เข้าแทนที่คำ **น้ำ** ต้องนับว่าประโยคเหล่านี้เข้าทำหน้าที่เป็น
กรรมของกริยา ส่วนประโยคเล็กที่ทำหน้าที่ประธานของกริยา ไม่ต้องมี
คำสำหรับเชื่อม

ประโยคเล็กที่ทำหน้าที่คำนาม เรียกว่า ประโยคนาม หรือ
นามานุประโยค ประโยคเล็กที่ทำหน้าที่คำวิเศษณ์ เรียกว่าประโยค
วิเศษณ์หรือ วิเศษณานุประโยค

แบบฝึกหัด

๑. จงแต่งประโยคซ้อน ให้ประโยคเล็กขยายประธาน ๒ ประโยค ขยายกริยา ๒ ประโยค

๒. จงแต่งประโยคซ้อน ให้ประโยคเล็กทำหน้าที่คำนามในตำแหน่งประธาน ๒ ประโยค ในตำแหน่งกรรม ๒ ประโยค

๓. จงแต่งประโยคซ้อน ให้มีคำ ที่ ซึ่ง เมื่อ เพราะ เป็นคำเชื่อมประโยค

๔. ประโยคเล็กในประโยคต่อไปนี้ ทำหน้าที่อย่างไร ? (คือหน้าที่คำนาม หรือขยายความคำใด)

(๑) เธอต้องไม่ออกจากบ้าน **จนกว่าฉันจะอนุญาต**

(๑) ครูไม่ชอบ **ให้ศิษย์ขาดเรียน**

(๓) ไก่งาม **เพราะขนของมันงาม**

(๔) เรื่อง **อันรู้กันทั่วประเทศอินเดีย** คือรามเกียรติ์

(๕) เขาได้รับคำตำหนิว่า **เขาทำงานไม่รอบคอบ**

(๖) ฉันไม่เห็น **ใครวิ่งมาทางนี้**

บทที่ ๗

ประโยคความรวม

จงสังเกตประโยคที่จัดไว้เป็นคู่ ๆ ต่อไปนี้

๑. นายสำลีไปบ่า　　นายสาหร่ายไปบ่า

๒. นายดีไปที่สวน　　นายดีไปนอนที่สวน

๓. เราเรียนเลขคณิต　　เราเรียนวาดเขียน

เมื่อเราจะพูดหรือเขียนประโยคที่มีคำซ้ำกันเช่นนี้ เรามักรวมประโยคเข้าด้วยกัน และลดคำลงบ้าง เพื่อไม่ให้เยิ่นเย้อ

ในข้อ ๑ คำกริยาซ้ำกัน มักรวมประโยคเข้าเป็น **นายสำลีและนายสาหร่ายไปบ่า** เพราะนายสำลีและนายสาหร่ายกระทำอาการ **ไป** ร่วมกัน

ในข้อ ๒ ประธานซ้ำกัน เมื่อเรารวมประโยค เราลดประธานและส่วนขยายที่ซ้ำกันออกเสีย แล้วใช้คำสำหรับเชื่อมความเข้าเป็น **นายดีไปและนอนที่สวน** (เพราะนายดีกระทำอาการ ไปและนอนต่อเนื่องกัน หรือคล้อยตามกัน) แต่โดยมากมักละคำเชื่อมไว้ในฐานเป็นที่เข้าใจ กล่าวแต่เพียงว่า **นายดีไปนอนที่สวน**

ในข้อ ๓ ประธานและกริยาซ้ำกัน เมื่อรวมประโยค เราลดประธานและกริยาที่ซ้ำกันออกเสีย และใช้คำสำหรับเชื่อมความเข้า เป็น **เราเรียนเลขคณิตและวาดเขียน** (เพราะเรียนต่อเนื่องกัน หรือคล้อยตามกัน)

ถ้าข้อความไม่คล้อยตามกัน แต่ขัดแย้งกันอยู่ในลักษณะตรงกันข้าม เช่น

๑. เขานั่ง ฉันนอน

๒. เขาไปทางเหนือ ฉันไปทางใต้

๓. เขาว่าฉัน ฉันไม่โกรธ

เราเอาประโยคมาเรียงต่อกันเข้า แทรกคำสำหรับเชื่อมประโยคให้เป็นเรื่องติดต่อกันเป็นเรื่องเดียว เพื่อเทียบให้เห็นความขัดกัน ว่า

๑. เขานั่ง **แต่** ฉันนอน

๒. เขาไปทางเหนือ **แต่** ฉันไปทางใต้

๓. **ถึง** เขาว่าฉัน ฉัน **ก็** ไม่โกรธ

ประโยคตั้งแต่สองประโยคมารวมกันเข้าเช่นนี้ เราเรียกว่า **ประโยคความรวม** การรวมประโยค ถ้ารวมส่วนสำคัญ หรือส่วนใจความของประโยค ได้แก่ ส่วนประธาน หรือ ส่วนกริยา หรือส่วนวิกัติการกประกอบกริยา จะทำให้เกิดเป็นประโยคใหญ่ มีใจความมากกว่าหนึ่งใจความ เราเรียกประโยคใหญ่เช่นนี้ว่าประโยคความรวม หรือ **อเนกรรถประโยค** มาจากคำ อเนก (แปลว่า มากกว่าหนึ่ง) ผสมกับอรรถ (แปลว่าเนื้อความ)

แต่ถ้าส่วนที่รวมกัน เป็นเพียงส่วนขยาย เช่น คน **อ้วนและสูง** มาที่นี่ หรือรวมส่วนกรรม เช่น เขาตี **ลูกและเมีย** ถึงแม้มีผู้ถูกกระทำร่วมกัน เป็นความรวมกัน ก็**ไม่นับเป็นประโยคความรวมหรืออเนกรรถ-ประโยค** เพราะไม่ใช่รวมใจความ

แบบฝึกหัด

๑. ความที่คล้อยตามกันคืออย่างไร ? จงยกตัวอย่าง

๒. เราใช้คำอะไรเป็นสันธานได้บ้าง สำหรับเชื่อมประโยคที่ความขัดแย้งกัน ? จงยกตัวอย่างมา ๒ ประโยค

๓. สันธาน **หรือ** และ **มิฉะนั้นก็** ใช้เชื่อมประโยคเช่นไร ? จงแต่งประโยคมาให้ดูด้วย

๔. จงแต่งประโยค ดังต่อไปนี้

ก. ใช้ **จึง** เป็นสันธาน เชื่อมประโยคที่มีความคล้อยตามกัน

ข. ใช้ **จึง** เป็นสันธานเชื่อมประโยคที่เป็นเหตุตามด้วยประโยคที่เป็นผล

บทที่ ๙

ประโยคความรวม (ต่อ)

ในการรวมประโยค นอกจากรวมประโยคที่มีความคล้อยตามกัน และประโยคที่มีเนื้อความขัดแย้งกัน ดังกล่าวแล้วในบทก่อน เราอาจรวมประโยคที่มีเนื้อความอย่างอื่นได้อีก จงสังเกตประโยคต่อไปนี้

๑. เขาเป็นคนดี ใคร ๆ รักเขา

๒. นายดีตั้งใจเรียน เขาสอบไล่ได้

เรานำประโยคแต่ละคู่มาเรียงต่อเนื่องกัน และแทรกคำเชื่อมประโยคเข้าเป็นดังนี้

๑. **เพราะ** เขาเป็นคนดีใคร ๆ **จึง** รักเขา หรือ เขาเป็นคนดีใคร ๆ **จึง** รักเขา

๒. **เพราะ** นายดีตั้งใจเรียนเขา **จึง** สอบไล่ได้ หรือ นายดีตั้งใจเรียนเขา **จึง** สอบไล่ได้

เราใช้คำ **จึง** หรือ เพราะ.....จึง เป็นคำเชื่อม ทำให้ประโยคแรกเป็นเหตุ ประโยคหลังเป็นผล ความก็กลมกลืนกันดี

ประโยคความรวมอีกชนิดหนึ่ง มีความหมายให้เลือกอย่างเดียว เช่น

พรุ่งนี้ท่านจะไปเที่ยว พรุ่งนี้ท่านจะอยู่บ้าน รวมเข้าเป็นพรุ่งนี้ท่านจะไปเที่ยว **หรือ** จะอยู่บ้าน?

ท่านจะมา ท่านจะไม่มา รวมเข้าเป็น ท่านจะมา **หรือ** ท่านจะไม่มา? ท่านจะมา **หรือ** ไม่? ท่านจะมา **หรือ**?

แต่ถ้าประโยคเดิมทั้งคู่ เป็นประโยคบอกรับ เราจะต้องอาศัยความจากแห่งอื่นบ่งถึงการให้เลือก จึงจะรวมเข้าเป็นประโยคความชนิดให้เลือกอย่างเดียว มิฉะนั้นจะต้องรวมเข้าเป็นประโยคความรวมอย่างอื่น เช่น

นายขาวมา นายแดงมา รวมเข้าเป็นประโยคความรวมให้เลือกว่า นายขาวหรือนายดำมา แต่ประโยคที่รวมแล้วนี้พึงได้เป็นสองทาง คือ พึงว่าเป็นคำถามก็ได้ หรือ เป็นความบอกเล่าก็ได้ ถ้าจะให้พึงเป็นความบอกเล่าแท้ ควรเปลี่ยนคำเชื่อมเสีย กล่าวว่า นายขาวหรือไม่ก็นายแดงมา, นายขาวหรือมิฉะนั้นก็นายแดงมา

ประโยคความรวมที่บ่งถึงการให้เลือกอย่างเดียว ตามที่กล่าวมานี้ จะนับเป็นประโยคความรวมก็ต่อเมื่อสันธานที่บ่งความให้เลือกนั้นเชื่อมประธาน หรือ กริยา หรือ คำประกอบเนื้อความของกริยา เช่นเดียวกับประโยคความรวมจำพวกอื่นข้างต้น

เฉพาะประโยคที่มีสันธาน **หรือ** ที่ใช้เป็นคำถามด้วย จะต้องถือเป็นอเนกรรถประโยคทั้งนั้น

แบบฝึกหัด

๑. ประโยคความรวมหมายความว่ากระไร? จงยกตัวอย่างประกอบ

๒. จงยกตัวอย่างประโยคที่รวมประธาน มา ๒ ประโยค

๓. จงยกตัวอย่างประโยคที่รวมกริยา มา ๒ ประโยค

๔. ประโยคต่อไปนี้ เป็นประโยคสามัญ หรือประโยคความรวม ?

ก. ท่านสบายดีหรือ?

ข. เขาขว้างแก้วและกระโถน

ค. เขาเป็นคนสุภาพและซื่อตรง

ง. สองกับสามเป็นห้า

บทที่ ๙

คำชนิดต่าง ๆ ในประโยค

เราเรียนในบทก่อนว่าประธานคือสิ่งที่กล่าวถึง มักได้แก่ **คน สัตว์ สิ่งของ** หรือ **ที่** ซึ่งเรียกว่า **คำนาม** นามแปลว่าชื่อ เพราะคนเราได้ตั้งชื่อไว้ว่า **สิ่งนั้น** เรียกว่าคน คนลักษณะอย่างนั้น ๆ เรียกว่า แขก มอญ ไทย บางทีตั้งชื่อเฉพาะตัวว่า นายดี นางเขียว ถ้าเป็นสัตว์ก็ตั้งชื่อไว้ว่า ม้า แมว หมา หมู บางทีก็ตั้งชื่อเฉพาะตัวว่า นางขอด (แมว) ไอ้ดำ (หมา) ถ้าเป็นสถานที่ ก็ตั้งชื่อไว้ว่า วัด โบสถ์ วัง บ้าน สนาม นา สวน บางทีก็ตั้งชื่อเฉพาะว่า วัดโพธิ์ วังไกลกังวล บ้านสมสุข ถ้าเป็นสิ่งของก็ตั้งชื่อว่า โต๊ะ โตก เก้าอี้

บางทีเราไม่อยากเอ่ยชื่อสิ่งที่เรากล่าวถึงโดยตรง เช่น เมื่อนายแดงจะพูดกับเพื่อนชื่อนายสีมีความว่า นายแดงจะไปกับนายสีได้ไหม นายแดงมักเอาคำที่ใช้แทนตัวเอง และคำที่ใช้แทนตัวผู้ที่พูดด้วยว่า **ฉัน** จะไปกับ **เธอ** ได้ไหม? คำที่ใช้แทนคำชื่อเรียกว่าคำ **สรรพนาม** ฉะนั้น ส่วนประธานของประโยคจึงอาจเป็นคำนามหรือสรรพนามก็ได้ เช่น **นก** บิน **ครู** มา **เขา** เห็นฉัน **ฉัน** นั่ง

เมื่อกล่าวคำที่เป็นประธานของข้อความออกมาแล้ว เราจะต้องให้มีส่วนแสดงถึงประธาน ว่าเป็นอย่างไรหรือทำอะไร คำแสดงถึงประธานเรียกว่าคำ **กริยา** คำกริยาบางทีไม่ต้องมีคำมารับการกระทำ เช่น **งู เลื้อย** ไก่ **ขัน** เด็ก **หกล้ม** บางทีต้องมีคำมารับจึงจะได้ความ เช่น

หอสมุดแห่งชาติ

เขาเปิด **ประตู** เด็กกิน **ขนม** ฉันเห็น **เธอ** แขกเลี้ยง **วัว** เขามี **นา** คำที่มารับการกระทำของกริยา คือ ประตู ขนม เธอ วัว นา เราเห็นได้ว่าเป็นคำพวกเดียวกับประธาน คือ **คำนาม** หรือ **สรรพนาม**

ในบางประโยคนอกจากมีส่วนประธาน กริยา และกรรมแล้ว ยังมีคำมาขยายส่วนประธาน กริยา หรือกรรมอีกด้วย เช่น ลิง **ขาว** จับลิง **ดำได้** คำว่า **ขาว** ขยายคำว่า **ลิง** ที่เป็นประธาน คำว่า **ดำ** ขยายความคำว่า **ลิง** ที่เป็นกรรม **ได้** ขยายความคำว่า **จับ** คำสำหรับขยายความคำอื่นเช่นนี้ เรียกว่า คำ **วิเศษณ์**

ถ้าเราสังเกตประโยคว่า เสื้อ**ของฉัน**หาย นายสี**เห็นคนในบ้าน** เราเห็นมีคำสรรพนาม **ฉัน** และคำนาม **บ้าน** แทรกเข้ามาในประโยค โดยที่มิได้เป็น **ประธาน** หรือเป็น **กรรม** ของกริยาตามหลักข้างต้น แต่มีคำ **ของ** และคำ **ใน** นำหน้า ไปขยายความของคำข้างหน้า คล้ายคำวิเศษณ์ บอกเจ้าของของ **เสื้อ** และบอกสถานที่ของ **คน** เราเรียกคำสำหรับนำคำ **นาม** หรือ **สรรพนาม** เข้าไปขยายคำอื่น ดังกล่าวมานี้ว่า **บุพบท**

นอกจากคำสำหรับนำคำ นาม หรือ สรรพนาม เข้าไปขยายคำอื่นที่เรียกว่า บุพบท ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีคำอีกชนิดหนึ่ง สำหรับเชื่อมคำประโยคหรือความ เช่น

๑. สาม **กับ** สี่ เป็นเจ็ด (เชื่อมคำ)

๒. นายดีเป็นภารโรง **และ** นายดำเป็นภารโรง (แต่เรานิยมตัดคำซ้ำออกเสีย เหลือเพียงว่า) นายดี **และ** นายดำเป็นภารโรง หรือ นายดีเป็นภารโรง นายดำ **ก็** เป็น

๓. ฉันซื้อหนังสือมา **แต่** หายเสียแล้ว (ในข้อ ๒-๓ เชื่อมประโยค)

๔. นายเย็น เป็นคนสุภาพ พูดจาอ่อนหวาน รู้จักเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ **ส่วน** นายยงเป็นคนกักขละ พูดจาโฮกฮาก ใจร้อนเอาแต่ใจตนเป็นที่ตั้ง (เชื่อมความ)

คำสำหรับเชื่อมคำหรือประโยคหรือความให้รวมกัน เราเรียกว่า **สันธาน**

นอกจาก **คำนาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ บุพบท** และ **สันธาน** ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีคำอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งมิได้มีความหมายอย่างใด เป็นเพียงเสียงที่เปล่งออกมาด้วยอาการตกใจ ดีใจ เจ็บ ฯลฯ เช่น โอ้โฮ! ชโย! อุ๊ย! โอย! เราเรียกคำชนิดนี้ว่า คำ**อุทาน** คำอุทานไม่มีคำแปล เป็นเพียงคำแสดงอาการของจิตใจ

แบบฝึกหัด

๑. คำนามหมายถึงอะไร? ยกตัวอย่างมา ๑๐ คำ

๒. สรรพนามคือคำชนิดไร? ยกตัวอย่างมาด้วย

๓. กริยา ได้แก่คำชนิดไร? จงเขียนความสั้น ๆ ที่สุดที่มีกริยาอยู่ด้วย ๕ ประโยค

๔. วิเศษณ์ ได้แก่คำชนิดไร? ยกตัวอย่างประกอบด้วย

๕. บุพบท คือคำชนิดใด? อธิบายมาพอเข้าใจ

๖. สันธาน หมายถึงคำชนิดไร? ยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายด้วย

๗. คำอุทานหมายถึงคำชนิดไร? ยกตัวอย่างมา ๑๐ คำ

๘. คำที่พิมพ์เส้นหนาในความต่อไปนี้ เป็นคำชนิดไร?

ก. นาง **มณฑา ว่า ไฮ้!** อะไรนั่น ยังจะมา **แก้ผ้น** กันอยู่ **เสียง** คนอึงมี่ **ที่ ประตู** เป็นอย่างไร **ไม่รู้** เลยพ่อคุณ

ข. **ใคร ซื้อ** ปลา **ตาย** มา?

ค. **ตา** โถ **เบ่า** ปี่ ชวา **ดี**

บทที่ ๑๐

คำนาม

คนเราได้ตั้งชื่อให้แก่สิ่งต่าง ๆ ไว้ เท่ากับนัดหมายให้รู้ทั่ว ๆ กันว่า สัตว์อย่างนั้นเรียกว่า หมู ช้าง คน สิ่งอย่างนั้นเรียกว่า นาฬิกา ต้นไม้ ถ้วย สถานที่อย่างนั้นเรียก นา สวน วัด บ้าน อาการอย่างนั้นเรียกว่า การกิน การอยู่ ความโลภ

เราตั้งชื่อคำจำพวกที่ใช้เรียก คน สัตว์ สถานที่และสิ่งของว่า **คำนาม**

คำนาม–อาจเป็น ชื่อที่ใช้ทั่วไป เช่น คน แมว หรือชื่อเฉพาะ เช่น นาย**สี** นาง**ขอด** (แมว) บ้าน **สันติภาพ** หรือเป็นชื่อเรียกสิ่งที่รวมเป็นหมู่เป็นพวก เช่น **คณะ สงฆ์ รัฐบาล กอง** หรือเป็นคำบอกจำนวน เช่น เลอย ๒ **ปั้น** ขลุ่ย ๑ **เลา** ร่ม ๒ **คัน** หรือเป็นคำเรียกคำที่มาจากคำกริยาและคำวิเศษณ์ เช่น **การกิน การอยู่ การพาย ความดี ความรัก**

การใช้คำนามในภาษาไทย มีลักษณะสำคัญอยู่ ๒ อย่าง คือ (๑) นิยมบอกชนิดย่อย เช่น นาย–**เปล่ง** ปลา–**ดุก** มะม่วง–**อกร่อง** กระทรวง–ศึกษาธิการ คน–ไทย เพลง–เอกบท หนังสือ–พจนานุกรม คำบอกชื่อย่อยเหล่านี้ สังเกตได้ว่าหากแยกเอามาเฉพาะชื่อย่อยก็ได้ความ (๒) นิยมใช้คำกำกับการบอกจำนวนหรือกำหนด ที่เรียกว่าลักษณะนาม เช่น คน ๒ **คน** ม้า **ตัว** นี้

การใช้คำนามในภาษาไทย ไม่มีต้องเปลี่ยนรูปคำ เพื่อแสดงพจน์ (ลักษณะที่บ่งว่าสิ่งหนึ่ง หรือมากกว่าสิ่งหนึ่ง) เพศ (ลักษณะที่แสดงว่าชาย หรือหญิง) การก (การทำหน้าที่ในประโยค) อย่างในภาษาต่างประเทศบางภาษา เช่น กุมาโร (เด็กชาย) กุมารี (เด็กหญิง) กุมารา (เด็กชายทั้งหลาย) man, woman, men, women, dog, bitch, ฉะนั้นจึงไม่ยากที่จะเรียนรู้ระเบียบการใช้คำนามตามพจน์เพศ และอื่นๆ ไว้ เพื่อช่วยให้เราใช้ได้ถูกต้อง

๑. จงสังเกตคำต่อไปนี้ แมว, แมวตัวนั้น, แมวหลายตัว แมวกัดกัน.

เมื่อพูดออกมาว่า แมว เราไม่อาจทราบว่า ตัวเดียวหรือมากกว่าตัวเดียว จึงต้องถือว่าไม่แสดงพจน์ เรียกสั้นๆ ว่า **อพจน์**

เมื่อพูดออกมาว่า แมวตัวนั้น ความบ่งว่า ตัวเดียว นับว่าเป็น **เอกพจน์** ถ้าหากจะหมายความถึงหลายตัวก็ต้องมีคำสำหรับบ่งความเช่นนั้น เป็นต้นว่า แมวเหล่านั้น แมวพวกนั้น

เมื่อพูดออกมาว่า แมวหลายตัว ความบ่งว่า มากกว่าตัวเดียว และเมื่อพูดว่า แมวกัดกัน ก็บ่งอยู่ในตัวว่า ต้องมากกว่าตัวหนึ่ง มิฉะนั้นมันจะกัดกันไม่ได้ นับว่าแมวเป็น **พหูพจน์** ตามตัวอย่างหลังนี้เราไม่จำเป็นต้องเติมว่า แมวหลายตัวกัดกัน

๒. จงสังเกตคำต่อไปนี้ ปู่ ย่า ตา ยาย แม่ไก่ ช้างพลาย แมว เป็ด ต้นไม้ หิน

เราทราบว่า ปู่ ตา เป็นเพศชาย เพราะคำเหล่านี้ใช้สำหรับผู้ชายเท่านั้น บางคำมีมาเติมเพื่อแสดงความเป็นชาย เช่น ช้าง **พลาย** โค **ผู้** เราบอกได้ว่า ปู่ ตา พี่ ช้าง โค ในที่นี้เป็น **เพศชาย**

เราทราบว่า **ย่า ยาย แม่ไก่ ช้างพัง** เป็นเพศหญิง เพราะเราใช้ **ย่า ยาย** เฉพาะกับผู้หญิงเท่านั้น ส่วนคำ **แม่ไก่ ช้างพัง** มีคำ **แม่** และ **พัง** แสดงเพศหญิง ทำให้เราบอกได้ว่า ย่า ยาย ไก่ และช้างในที่นี้เป็นเพศหญิง

คำเติมเพื่อแสดงเพศหญิง บางคำอาจไปพ้องกับส่วนของคำประสมเข้าบ้าง เช่น แม่ทัพ แม่น้ำ อีกา ซึ่งนับเป็นชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่ง ไม่เกี่ยวกับการแสดงเพศ (คำประสมหมายถึงคำหลายคำรวมกันเป็นคำใหม่ขึ้น เช่น หางเสือ พระบรมสารีริกธาตุ หรือใช้คำซ้ำผสมกัน เช่น ดำ ๆ เสื่อสาด หนทาง)

ส่วนคำ **แมว เป็ด** ไม่มีอะไรบ่งว่าเป็นชายหรือหญิง แต่ความจริงสัตว์ที่กล่าวย่อมมีเพศใด ๆ ได้ ฉะนั้นเมื่อนำมาใช้โดยไม่มีอะไรบ่งหรือแสดงว่าเป็นชายหรือหญิง เราเรียกว่า **เพศรวม**

คำ **ต้นไม้ หิน** เราถือเป็นสิ่ง **ไม่มีเพศ** ถึงแม้ว่าในวิชาพฤกษศาสตร์จะถือว่าต้นไม้เป็นสิ่งที่มีชีวิต และมีการสืบพันธุ์ได้ เราก็ถือเพียงว่าจำพวกคนและสัตว์เท่านั้นที่จะเป็นเพศชาย หรือเพศรวมได้

คำนาม ที่มีคำบอกชื่อย่อย เช่น ไก่ **แจ้** มีคำนำหน้าชื่อ **เช่น นาย** สี มีคำบอกหมู่พวก เช่น **ฝูง**ชน มีคำบอกจำนวน เช่น ขลุ่ย ๑ **เลา** หรือมีคำบอกเพศพจน์มาเติม ทำให้กลายเป็น **วลี** เรียกว่า **นามวลี**

แบบฝึกหัด

๑. จงยกตัวอย่างคำนามที่ใช้เฉพาะเพศชาย ๕ คำ เฉพาะเพศหญิง ๕ คำ

๒. คำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้เป็นเพศอะไร ? **ไก่** ตัวนี้ขันน่าฟัง ฉันซื้อ**โค**นมมาจากลุง**สี** ๒ ตัว เรื่องรามเกียรติ์แสดงว่าสุครีพเป็นลูก **พระอาทิตย์** เราเรียนมาถึง **แม่** ก. กา แล้ว

๓. คำต่อไปนี้ เป็นพจน์อะไร ? **เด็ก** พวกนั้นเล่น **ลูกหิน** กัน **คน**เราเกิดมาแล้วต้องตาย **นักร้องร้อง**ประสานเสียงไพเราะมาก **นักเรียน**ชั้น ม. ๓ ชนะเลิศในประเภทวิ่งทน

๔. ท่านมีหลักสังเกตอย่างไรว่า คำในประโยคคำไหนเป็นนาม ?

บทที่ ๑๑

คำสรรพนาม

การพูดก็ดี เขียนก็ดี ไม่นิยมใช้คำซ้ำกันบ่อยนัก ถ้ากล่าวถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลายหน ควรใช้คำแทนเสียบ้าง ยิ่งถ้าพูดกันระหว่างสองคนก็ดี บรรยายเรื่องให้คนหมู่มากฟังก็ดี ย่อมไม่นิยมระบุชื่อผู้พูดผู้ฟังบ่อย ๆ มักใช้คำแทนชื่อที่จะกล่าวซ้ำ ๆ เช่นคำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้

๑. "คุณครูครับ **ผม** ขอลาออกไปพบกับพระ **ท่าน** ประเดี๋ยว **ท่าน** ให้การโรงมาตาม **ผม**" เราใช้ **ผม** แทนที่จะใช้ตัวชื่อเรา ใช้คำ **ท่าน** แทนคำชื่อพระ คำแทนชื่อเหล่านี้ใช้แทนบุคคลผู้พูด และแทนบุคคลที่พูดถึง นอกจากนี้ยังมีคำใช้แทนบุคคลผู้ที่พูดด้วย เช่น **เธอ** จะไปไหน?

๒. หนังสือ **ที่** ฉันซื้อมาวานนี้หายเสียแล้ว โรงเรียน **ซึ่ง** เราเรียนอยู่นี้ตั้งมานานแล้ว แผ่นดิน **อัน** เป็นที่ตั้งประเทศไทย เรียกว่า "สุวรรณภูมิ" คำแทนชื่อเหล่านี้แทนคำที่อยู่ข้างหน้า และใช้นำข้อความที่ขยายคำชื่อนั้นด้วย ทำให้ไม่ต้องพูดเยิ่นเย้อว่า ฉันซื้อหนังสือมาวานนี้ หนังสือหายเสียแล้ว เราเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้ โรงเรียนนี้ตั้งนานมาแล้ว แผ่นดินเรียกว่าสุวรรณภูมิ แผ่นดินนั้นเป็นที่ตั้งประเทศไทย

๓. "**ใคร** มา? **ไหน** คือไข่กา? **อะไร** อยู่ใต้โต๊ะ" เราใช้คำ **ใคร** แทนคนหนึ่งคนใดที่เราไม่รู้จัก ใช้คำ **ไหน** แทนไข่กาที่เราต้อง

การทราบ **อะไร** แทนสิ่งของหรือคน หรือสัตว์ที่เราต้องการจะทราบ **ใคร ไหน อะไร** ที่กล่าวนี้ใช้แทนคำชื่อและใช้เป็นคำสำหรับถามด้วย

เราเรียกคำแทนชื่อดังกล่าวนี้ว่า**สรรพนาม** การที่ใช้เป็นคำศัพท์เพื่อให้เข้าพวกกับคำชนิดอื่นที่ใช้เป็นคำศัพท์ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำยืดยาว

คำสรรพนามซึ่งเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นผู้พูด ผู้พูดด้วย และผู้ที่พูดถึง ย่อมต้องใช้คำแตกต่างกันไปตามระเบียบ คือ

ใช้แทนผู้พูด เช่น **ฉัน ผม กระผม ข้าพเจ้า เรา** ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระบาท

ใช้แทนผู้ที่พูดด้วย เช่น **เธอ ท่าน คุณ หล่อน ใต้เท้า พระคุณเจ้า** ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ใช้แทนบุคคลที่ผู้พูดกล่าวถึง เช่น **มัน เขา ท่าน** พระองค์ ท้าวเธอ

ถ้าเอาคำมาขยายความสรรพนามเหล่านี้ เป็น ข้าพระบาทยุคล นับเป็นสรรพนามวลี

แบบฝึกหัด

๑. ทำไมจึงต้องมีคำสรรพนาม? สรรพนามที่ใช้สำหรับกล่าวถามมีบ้างหรือไม่? ถ้ามีจงอ้างประโยค และอธิบายว่าทำไมจึงถือเป็นสรรพนาม

๒. คำ **ที่ ซึ่ง อัน** ในประโยคใดต่อไปนี้คำใดเป็นสรรพนาม และใช้แทนคำใด?

ก. ฉันไป **ที่** วัด ข. ฉันชอบร่ม **ที่** ท่านซื้อมา ค. เด็ก **ซึ่ง** ยืนข้างประตูเป็นกำพร้าพ่อ ง. เขาชมฉัน **ซึ่ง** หน้า จ. ไม้ถือนี้ราคา **อัน** ละเท่าไร ? ฉ. พระภิกษุชอบอยู่ในสถาน**ที่** **อัน** สงัด

๓. จงแต่งประโยคใช้คำ ใคร อะไร ไหน ผู้ใด เป็นสรรพนาม คำละประโยค

๔. บุรุษ หมายความถึงอะไร ? สรรพนามที่ใช้ตามบุรุษนั้นใช้อย่างไร ?

บทที่ ๑๒

คำกริยา

เราเคยเรียนมาแล้ว ว่าเมื่อเราจะกล่าวถึงเรื่องอะไร เราต้องนึกถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมาก่อน สิ่งที่นึกขึ้นมาว่าจะกล่าวถึง มักได้แก่คำนามหรือสรรพนาม แล้วเราจึงกล่าวต่อไปว่า สิ่งนั้นเป็นอย่างไร หรือทำอะไร **คำที่แสดงว่าสิ่งหนึ่งเป็นอะไร หรือทำอะไร เรียกว่า กริยา**

กริยา แปลว่า อาการ หรือการทำ

จงสังเกตคำกริยาในประโยคต่อไปนี้

๑. นก **บิน** คน **เดิน** ม้า **วิ่ง** เรากล่าวออกมาเพียงสองคำก็ได้ความ จึงนับเป็นประโยค

๒. เด็ก **กิน** ฉัน **เห็น** ลิง **กัด** เรากล่าวเพียงสองคำอย่างในข้อ ๑ แต่ยังไม่ได้ความบริบูรณ์ ไม่นับเป็นประโยค เพราะความยังค้าง ๆ อยู่ ต่อเมื่อมีคำมาเติมเป็น เด็กกินขนม ฉันเห็นเสือ ลิงกัดเด็ก จึงได้ความเป็นประโยค

เราเห็นได้ว่า กริยาใน ข้อ ๑ ไม่ต้องมีคำมารับการกระทำก็ได้ความ แต่คำกริยาในข้อ ๒ ยังต้องให้มีคำมารับการกระทำจึงได้ความ คำที่เข้ามารับการกระทำของกริยา เรียกว่า **กรรม** หมายความว่า เป็นผู้ถูกกระทำ ฉะนั้น **กริยาจึงมีสองจำพวก คือ ๑. กริยาที่ไม่ต้องมีกรรม ๒. กริยาที่ต้องมีกรรม**

จงสังเกตคำกริยาในประโยค

ฉัน **เป็น** เด็ก

ผู้นี้ **คือ** นายแดง

เด็กนี้ **เหมือน** แม่

นาย ก. **เท่ากับ** นาย ข.

คำว่า **เด็ก, นายแดง แม่** และ **นาย ข.** มิใช่เป็นกรรมของกริยา เพราะไม่ได้ถูกกระทำอะไร **ฉัน** และ **เด็ก**; **ผู้นี้** และ **นายแดง** เป็นคน ๆ เดียวกัน **เด็ก** นี้ก็ไม่ได้ทำอาการอะไร **นาย ก.** ก็ไม่ได้ทำอะไรแก่ใคร คำ **เป็น คือ เหมือน เท่า** จึงเป็นกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับการกระทำ เป็นแต่ต้องการให้มี **คำมาประกอบเนื้อความ** เพราะถ้าพูดเพียงว่า ฉัน **เป็น** ผู้นี้ **คือ** เด็กนี้ **เหมือน** นาย ก. **เท่ากับ** ยังไม่ได้ความ กริยา **เป็น คือ เหมือน เท่ากับ** สักแต่เป็นกริยา ไม่บ่งว่าทำอะไร ไม่มีเนื้อความสมกับที่เรียกว่ากริยา นับเป็น **กริยาที่ขาดความหมาย** เราเรียกให้สั้นเข้าว่า **วิกตรรถกริยา**

คำสำหรับประกอบเนื้อความกริยาให้มีความหมาย โดยมากเป็นคำนาม หรือสรรพนาม เช่น ข้าพเจ้าคือ**นายปด ปรู๊ดปร๊าด** เด็กคู่นี้คล้าย**กัน** มาก อาจเรียกว่า **วิกติการกของกริยา** ก็ได้

แบบฝึกหัด

๑. ทำไมจึงถือว่ากริยาเป็นส่วนสำคัญของประโยค? จงแต่งประโยคสั้นๆมาให้ดู ๕ ประโยค ขีดเส้นใต้คำกริยาไว้ด้วย

๒. กรรม หมายถึงอะไร? เกี่ยวข้องกับ **กริยา** อย่างไร? จงแต่งประโยคที่มีกรรมของกริยา ๕ ประโยค แล้วขีดเส้นใต้คำที่เป็นกรรม

๓. คำว่า **กลอง** ในประโยคต่อไปนี้ คำไหนทำหน้าที่อะไรในประโยค?

ก. กลองเป็นเครื่องบรรเลง ประกอบวงดนตรีแทบทุกประเภท

ข. ทหารตีกลอง

ค. เสียงเท่าฟ้าหน้าเท่ากลอง

๔. จงแต่งประโยค ให้มีคำต่อไปนี้เป็นกริยาคำละประโยค

เหมือน คล้าย ต้อง ได้

บทที่ ๑๓

คำกิริยา (ต่อ)

จงสังเกตคำกริยาในประโยคต่อไปนี้

ก. ๑. เรา **กำลังเรียน** หนังสือ

๒. พรุ่งนี้ฉัน **จะมา** โรงเรียนแต่เช้า

๓. ใคร **ทำ** การบ้าน **แล้ว**

เราจะเห็นว่ากริยาที่เป็นตัวใจความ คือเป็นอาการกระทำจริง ๆ ได้แก่คำว่า **เรียน มา ทำ** ส่วนคำว่า **กำลัง** เป็นคำสำหรับช่วยให้มีความหมายว่า การทำกริยา**เรียน**ยังทำต่อ ๆ ไป เราใช้คำว่า **จะ** ช่วย **มา** เพื่อหมายถึงเวลาภายหน้า. **แล้ว** ช่วยกริยา **ทำ** เพื่อแสดงว่าอาการที่กระทำผ่านไป เสร็จสิ้นไป ใน ๓ ข้อที่กล่าวมานี้มีคำว่า **กำลัง จะ แล้ว** สำหรับช่วยแสดงเวลา

ข. ๑. เขาบอกไว้ว่าจะมา เขา **ต้อง** มาแน่

๒. เอ! ทำไมเขาไม่มา **ชะรอย** เขาจะป่วย

๓. **จง** ไปดูที่บ้านเขา

เราจะเห็นว่า ในข้อ ๑ กริยาที่เป็นตัวใจความของประโยคหลังคือ **มา** มีคำว่า **ต้อง** เข้าช่วยเพื่อแสดงความแน่นอน ในข้อ ๒ กริยาที่เป็นตัวใจความของประโยคหลังคือ **ป่วย** มีคำ **ชะรอย** เข้าช่วยเพื่อแสดงการคาดคะเน ในข้อ ๓ กริยาที่เป็นตัวใจความของประโยค คือ

ไป มี **จง** เข้าช่วยเพื่อแสดง การขอร้อง ใน ๓ ข้อข้างต้นนี้ ล้วนเกี่ยวกับระเบียบกริยาที่แสดงความแน่นอน หรือคาดคะเน หรือขอร้อง

นอกจากนี้ ในบางประโยคที่เรากลับเอาผู้ถูกกระทำขึ้นมากล่าวก่อน เช่น เด็ก **ถูก** มารดา **ตี** เขา **ถูกบังคับ** ให้นอน คนแก่ **ถูก** รถ **ทับ** เราใช้คำ **ถูก** เข้าช่วยกริยาที่เป็นตัวใจความ เพื่อแสดงว่าประธานของประโยค เป็นผู้ถูกกระทำ

คำกริยาสำหรับช่วยกริยาอื่นเพื่อแสดงเวลา แสดงระเบียบความคาดคะเน ขอร้อง ความแน่นอน หรือเป็นผู้ถูกกระทำ เรียกว่า **กริยาช่วย** ส่วนคำกริยาที่เป็นตัวใจความ เราเรียกว่า **กริยาสำคัญ** หรือ **กริยาแท้**

กริยาช่วยและกริยาแท้รวมกันเป็น **กริยาวลี** เช่น จะมา กำลังไป จงกิน อย่าเดิน ต้องกิน กินแล้ว ถูกเฆี่ยน ได้ไป ให้-เขียน

หอสมุดแห่งชาติ

แบบฝึกหัด

๑. กริยาแท้และกริยาช่วย ต่างกันอย่างไร ?

๒. จงยกตัวอย่างประโยคใช้คำกริยาช่วย สำหรับแสดงเวลา ๓ ประโยค ให้ต่างเวลากัน

๓. จงยกตัวอย่างประโยคใช้กริยาช่วย สำหรับแสดงระเบียบความต่าง ๆ กันคือ

ก. แสดงความคาดคะเน ข. แสดง ความ แน่นอน

ค. แสดงการขอร้อง

หอสมุดแห่งชาติ ๒๕ ก.ย. ๒๕๐ กรมศิลปากร

๔. จงบอกว่าคำใดในประโยคต่อไปนี้เป็นกริยาช่วย แล้วบอกว่าช่วยให้เป็นอย่างไร (ช่วยแสดงเวลา, ช่วยแสดงความคาดคะเน บังคับ, แน่นอนหรือขอร้อง หรือช่วยแสดงการถูกกระทำ)

ก. เธอทำเลขแล้วหรือ ? ข. เธอต้องไปให้แพทย์ตรวจโรค ค่ อาหารวันนี้ถูกปากฉัน ง. อย่าพูดดังจะถูกดุ จ. อย่างไรเสียเขาก็คงมา ฉ. เขามาพ้องฉัน ๆ ก็ได้ทำโทษให้ ช. วันนี้ นายแดงได้ค่าขนม เท่าไร ? ซ. อย่ากวนน่ะ คนกำลังง่วง

บทที่ ๑๔

คำวิเศษณ์

ข้อความที่เรากล่าวออกมาเป็นประโยค มีประธานและกริยา เช่น หมาเห่า ปลาผุด หรือมีประธาน กริยา และกรรม เช่น เด็กไล่หมา ปลาฮุบแมลง ถ้าเราต้องการให้ความชัดขึ้น เราต้องเติมคำเข้าอีก ให้ไปเพิ่มความหมายของคำอื่นในประโยค เช่น

๑. สุนัขเห่า **เกรียว**

๒. ปลา **ใหญ่** ผุด **โผง**

๓. เด็ก **นั้น** ไล่หมา

๔. ปลาฮุบแมลง **ข้างสวะ**

คำที่เติมเข้าเพื่อเพิ่มความหมายของคำ ดังตัวอย่างข้างบนนี้ จะเพิ่มความหมายของประธาน หรือกริยา หรือกรรมก็ดี เรียกว่าคำ **วิเศษณ์** ทั้งนั้น ถ้าเป็นวลีอย่างข้อ ๔ ก็เรียกวิเศษณ์วลี

จงสังเกตประโยคต่อไปนี้

๑. **พระนเรศวร**เป็น**กษัตริย์กล้าหาญ** **มาก**

๒. ส้ม**ผลนี้**มี**รสหวาน** **สนิท**

ในข้อ ๑. **กล้าหาญ** ขยายความคำว่า **กษัตริย์** ฉะนั้น **กล้าหาญ** จึงเป็น **คำวิเศษณ์** และยังมีคำว่า **มาก** ขยาย **กล้าหาญ** อีกด้วย **มาก** จึงเป็นคำวิเศษณ์

ในข้อ ๒. **หวาน** ขยายความคำว่า **รส** ฉะนั้นหวานจึงเป็นคำวิเศษณ์ และยังมีคำ **สนิท** ขยาย ความคำว่า **หวาน** อีกด้วย **สนิท** ก็เป็นคำวิเศษณ์

นับว่า คำว่า **มาก** และ คำว่า **สนิท** ไปขยายความคำวิเศษณ์ เราเรียกคำจำพวกที่ขยายความคำวิเศษณ์ว่า คำ **วิเศษณ์** เหมือนกัน

วิเศษณ์ที่ขยายวิเศษณ์นี้ ถ้าถือรวมกับคำข้างหน้าเป็น กล้าหาญมาก หวานสนิท ก็เป็นวลี คือ **วิเศษณ์วลี** (เรียกตามคำข้างหน้า)

จงสังเกตคำที่ขยายความกันอยู่ดังต่อไปนี้ ซึ่งมีระเบียบให้ใช้ต่างกันตามเพศ

๑. เด็ก **ชาย** เด็ก **หญิง** เด็ก **สาว** เด็ก **หนุ่ม** ลูก **เขย** ลูก **สะใภ้** ช้าง **พลาย** ช้าง **พัง** คำที่ไปขยายความคำอื่น คือ คำ ชาย หญิง สาว หนุ่ม เขย สะใภ้ พลาย พัง ตามปรกติเป็นคำนาม ในที่นี้นำใช้เป็นคำ **วิเศษณ์** เพื่อแสดงเพศ แต่ถ้าถือรวมทั้งคำหน้าด้วย คือ เด็กชาย เด็กหญิง ฯลฯ ก็เป็นวลี คือ **นามวลี** (เรียกตามชนิดคำข้างหน้า)

๒. พระพุทธเจ้าข้าขอรับรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม เพคะใส่เกล้าใส่กระหม่อม พระเจ้าข้า เพคะ ขอรับ ค่ะ คำบอกรับเหล่านี้ย่อมใช้ต่างกันตามเพศด้วย

ฉะนั้น จึงต้องถือว่า คำวิเศษณ์มีระเบียบการใช้ให้ถูกกับเพศอยู่บ้าง

คำวิเศษณ์ที่ขยายคำนาม สรรพนาม กริยา หรือคำวิเศษณ์ด้วยกัน ถ้า มีคำอื่นมาขยายคำวิเศษณ์นั้นอีกต่อหนึ่ง เช่น หญิง **งาม**

หยดย้อย คน**โง่บัดซบ** คน**อ้วนเหลือประมาณ** เขา**วิ่งเร็วมาก** เขากิน**ข้าวจุเหลือเกิน** นับเป็น **วิเศษณ์วลี**

แบบฝึกหัด

๑. คำวิเศษณ์คือคำชนิดไร ? จงยกตัวอย่างประโยคประกอบคำอธิบาย

๒. จงบอกว่าคำใดในประโยคต่อไปนี้เป็นคำวิเศษณ์ ขยายความคำใด

ก. อย่าคบคนชั่ว ข. นอนนานไม่ดี ค. เราควรทำความดีไว้ คนภายหลังจะได้สรรเสริญ ง. ท่านมาก่อน จ. เด็กนั้นกินข้าวจุ ฉ. ไก่บ้านไม่เปรียว ช. อย่ากินเร็วนัก ซ. ผมนอนตื่นสายตั้งชั่วโมง ฌ. คนไหนพูด ? ญ. คนที่สองสวยจริง ๆ ฎ. เขาอยู่ที่บ้านบน ฏ. เรือนหลังใต้เล็กมาก ฐ. เธอไปเที่ยวคนเดียวหรือ ? ฑ. เด็กคนนี้มีความคิดเฉียบแหลมยิ่ง ฒ. เขาซื้อปลาเป็น

๓. ในข้อ ๒ ข้างบนนี้ วลีใดเป็นวิเศษณ์วลี ?

๔. คำวิเศษณ์ต่อไปนี้บ่งถึงพจน์ และ เพศ ของคำนามได้อย่างไรบ้าง ?

ก. ไก่**สาม**ตัว**นี้** ไข่**ทุกวัน** ข. ผู้ขายตอบว่า “คิดราคาตามที่บอกไว้บนปกหน้า**ค่ะ**”

๕. จงแต่งประโยคให้มีคำขยายกริยา ๒ ประโยค ขยายวิเศษณ์ ๒ ประโยค

บทที่ ๑๕

คำบุพบท

จงหาคำมาเติมในช่องว่างให้ได้ความ

๑. ฉันนอน.....**ห้อง**

๒. นกอยู่.....**ต้นไม้**

๓. เด็กวิ่ง..... **ถนน**

๔. ผ้าเช็ดหน้า.....**ท่านตก**

๕. นี่เป็นหนังสือ.....**ใคร**

๖. เขามา.....**วันจันทร์**

๗. คน.....**บ้าน**ไปทำงานกันหมด

๘. ปลาอยู่.....**น้ำ**

๙. อาหาร.....**คนไข้**

๑๐. เขาจะไป.....**สัปดาห์**หน้า

จงสังเกตว่า คำที่พิมพ์เส้นหนา เป็นคำนามและสรรพนาม แต่มิได้มีหน้าที่เป็นประธาน ช่วยประกอบเนื้อความของกริยา หรือเป็นกรรม และยังมิได้เป็นส่วนขยายของคำใด ๆ จึงต้องหาคำมานำเข้าเกี่ยวกับคำในประโยค คือ ทำให้เป็นส่วนขยายของคำในประโยค เพื่อแสดงการเป็นเจ้าของบ้าง บอกเวลาบ้าง บอกสถานที่บ้าง มิฉะนั้นก็ไม่ได้ความ ไม่เป็นภาษาที่ใช้กัน

214
495-91
ว

คำสำหรับนำคำนามหรือสรรพนามให้เกี่ยวข้องกับคำในประโยค หรือให้ขยายคำในประโยค ดังตัวอย่างข้างบนนี้ เรียกว่า **บุพบท** แปลว่า ก่อนบท หน้าบท คือหน้านามหรือสรรพนาม

บุพบทที่นำคำเข้าไปขยายความคำอื่น เพื่อบอกความประสงค์ อาจนำคำที่เคยใช้เป็นกริยาก็ได้ เช่น น้ำสำหรับ **ดื่ม ดื่ม** ใช้ในหน้าที่คำนาม อาจนำคำนามหรือสรรพนามก็ได้ เช่น ของสำหรับ **เธอ** ของขวัญ**เพื่อมิตรภาพ** ต้องถือว่าบุพบทและคำนามหรือสรรพนามข้างหลัง รวมเป็น**บุพบทวลี** แม้ในคำสำหรับกล่าวทักเมื่อเริ่มปราศรัย ที่ขึ้นต้นด้วยบุพบท เช่น **ดูกรท่านทั้งหลาย ข้าแต่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย** ก็เป็นวิเศษณ์วลี

เมื่อเรามีหลักว่าจะต้องใช้บุพบทนำนาม ที่ยังมิได้เป็นส่วนของประโยค เข้าขยายคำในประโยค เพื่อบอก **เจ้าของ สถานที่ เวลา** หรือ **ความประสงค์** เราจะสังเกตเห็นคำที่ละบุพบทได้ เช่น

ฉันนอน (บน) เตียง, ฤษีอยู่ (ใน) ป่า, นกเกาะ (บน) ต้นไม้, คนเดิน (บน) ดิน, เขานอน (เมื่อ) ดึก, ตู้ (สำหรับ) ใส่เงิน ปลาว่าย (ใน) น้ำ เขากิน (ด้วย) ตะเกียบ ฉันนั่ง (บน) เก้าอี้

ถ้าเราแยกเอาบุพบท และคำนามหลังบุพบท ออกมาจากประโยค ก็นับเป็น **บุพบทวลี** เช่น บนเตียง ในป่า เป็นต้น

แบบฝึกหัด

๑. บุพบท แปลว่ากระไร ? นำมาใช้หมายความถึงอะไร ?

๒. จงแต่งประโยคใช้คำ สำหรับ ใน ข้าง ของ ที่ เป็นบุพบทคำละประโยค

๓. คำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้ เป็นคำชนิดไร ?

(ก) ใครจะถึง **ก่อน** ? ฉันมาถึง **ก่อน** เธอ (ข) คนอยู่ **หลัง** แลเห็นกระดานดำไหม ? (ค) จงไปที่**หลัง**บ้าน

๔. ประโยคต่อไปนี้ละบุพบทไว้ จงเติมเข้าให้ถูกต้อง

ก. เขาเดินมาบ้าน ข เขาอยู่ห่างบ้าน ค. บ้านฉันอยู่ใกล้นา ง. ในเวลากินอาหาร เรากินช้อนซ่อม

บทที่ ๑๖

คำสันธาน

ก. จงตรวจดูประโยคต่อไปนี้

๑. สอง**กับ**สามเป็นห้า

๒. สีน้ำเงิน **กับ** สีเหลือง ทำให้เป็นสีเขียว

๓. สมศรี **และ** สมพรวิ่งสามขา

เราจะเห็น คำ **กับ และ** เข้า**เชื่อมคำสองคำ** ให้รวมกันเป็นอันหนึ่งเดียวกัน คือรวมกันเป็นผู้กระทำของกริยา **ไม่ใช่เป็นการรวมประโยค** แล้วลดคำอย่าง นายสีไปนา นายสาไปนา รวมกันเป็นนายสีและนายสาไปนา เพราะเราไม่อาจ แยกความ ข้างบนนี้ ออกเป็นสองประโยคว่า สองเป็นห้า, และสามเป็นห้า, สีน้ำเงินทำให้เป็นสีเขียว, สีเหลืองทำให้เป็นสีเขียว, สมศรีวิ่งสามขา สมพรวิ่งสามขา

คำสำหรับเชื่อมคำให้ติดต่อกันเช่นนี้ เรียกว่า**สันธาน** สันธานแปลว่าการติดต่อ การทำให้ติดกัน **การเชื่อมคำด้วยสันธานทำให้ความหมายของคำรวมกันเข้า** ต่างกับที่เชื่อมด้วยบุพบท เพราะ **การเชื่อมด้วยบุพบท เชื่อมเพื่อขยายความคำอื่น** เพื่อบอกเจ้าของ เวลา สถานที่ และความประสงค์

ข. จงสังเกตการรวมประโยคต่อไปนี้

สมศรีร้องเพลง สมพรร้องเพลง รวมกันเป็น สมศรี**และ**สมพรร้องเพลง เราใช้ **และ** เป็นคำเชื่อมประโยคทั้งสอง เพราะมีข้อความคล้อยตามกัน เชื่อมแล้วลดคำที่ซ้ำออกด้วย เพื่อไม่ให้เยิ่นเย้อ

ฉันไปเที่ยว เขาทำงาน, รวมกันเป็น ฉันไปเที่ยว **แต่** เขาทำงาน เราใช้ **แต่** เป็นคำเชื่อมประโยคทั้งสอง เพราะความในประโยคทั้งสองขัดกัน

เช้าวันนี้ท่านจะกินข้าวสวยก็ได้ เช้าวันนี้ท่านจะกินข้าวต้มก็ได้ รวมกันเป็น เช้าวันนี้ท่านจะกินข้าวสวย **หรือ** ข้าวต้มก็ได้ เราใช้คำ **หรือ** เป็นคำเชื่อมประโยคทั้งสอง เพราะมีความหมายให้เลือกอย่างเดียว

ฉันไม่มีสตางค์ ฉันไม่กินขนม, รวมกันเป็น **เพราะ** ฉันไม่มีสตางค์ฉัน **จึง** ไม่กินขนม เราใช้คำเพราะ.....จึง เป็นคำเชื่อมประโยคทั้งสอง เพื่อแสดงการเป็นเหตุและผลของกัน

คำสำหรับเชื่อมประโยคให้ติดต่อกัน เรียกว่า **สันธาน** เหมือนกัน

ค. จงสังเกตความในส่วนหนึ่งของจดหมายดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าได้ทราบความจากใบโฆษณาของท่าน ว่าท่านเป็นผู้จำหน่ายแบบเรียนต่าง ๆ ข้าพเจ้าจึงส่งเงินจำนวนยี่สิบบาทโดยทางธนาณัติ ตามใบสำคัญธนาณัติเลขที่.....ซึ่งแนบมาด้วยแล้ว เพื่อขอซื้อแบบเรียน..... และ.....ขอได้โปรดรีบจัดส่งไปยังข้าพเจ้าอย่างพัสดุติพิมพ์ลงทะเบียน จะขอบใจมาก

อนึ่ง จำนวนเงินที่ส่งมานี้ เมื่อหักค่าแบบเรียนดังกล่าวและค่าส่งทางไปรษณีย์แล้ว เข้าใจว่าจะยังมีเหลืออยู่บ้าง ขอท่าน

ได้จัดส่งสมุดฉีกสำหรับเขียนจดหมาย และซองอย่างดีไปเป็นราคาเท่าจำนวนเงินเหลือนั้นด้วย

เราใช้คำ **อนึ่ง** เชื่อมความตอนบนและล่างให้เกี่ยวเนื่องกัน สันธานสำหรับเชื่อมความ ได้แก่คำ **ฝ่าย ส่วน อนึ่ง** เป็นต้น คำเชื่อมตามข้อ ก. ข. และ ค. เราก็เรียกว่า **สันธาน**

สันธานเป็นคำสำหรับเชื่อมคำ ประโยคและความให้ต่อเนื่องกัน จึงต่างกับ **บุพบท** ซึ่งเป็นคำสำหรับ **นำนามหรือสรรพนาม** เข้าไปขยายความของคำ เพื่อบอกเจ้าของ เวลา สถานที่ หรือความประสงค์

สันธานที่ใช้คำหลายคำรวมกัน เช่น มิฉะนั้นก็ เพราะฉะนั้น ไม่.....ก็ กว่า.....ก็ นับเป็นวลี คือ **สันธานวลี** (เรียกตามคำหน้า)

แบบฝึกหัด

๑. สันธานแปลว่ากระไร ? นำมาใช้ในความหมายอย่างไร ?

๒. จงชี้คำสันธานในประโยคต่อไปนี้

ก. เขามาเมื่อก

ข. เมื่อครูเข้ามาในห้อง นายสียังอยู่ที่หน้าโรงเรียน

ค. เด็กคนนั้นป่วยเสียหลายวัน เขาจึงต้องขอยืมสมุดของเพื่อนไปดู

ง. นายแดงหรือนายดำมาโรงเรียนเมื่อวานนี้ ?

๓. ท่านเห็นว่า **สันธาน** และ **บุพบท** มีที่ใช้ต่างกันอย่างไร ?

บทที่ ๑๗

คำอุทาน

อุทานแปลว่าเสียงที่เปล่งออกมา นำมาใช้หมายถึงเสียงที่เปล่งออกโดยไม่มีความหมาย เป็นแต่แสดงอาการของจิตใจ

เสียงที่เปล่งออกมาโดยไม่มีความหมายนั้น เกิดจากอาการดีใจ เสียใจ ตกใจ โกรธ แปลกใจ ต้องการจะท้วงหรือทัก เกิดความเอ็นดู แสดงอาการเจ็บปวด แสดงอาการรับรู้ หรือแสดงอาการสงสัย เป็นต้น เป็นเสียงที่เอาอย่างกันมาจนชินไปเอง และเมื่อเกิดอาการอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น ก็เปล่งเสียงในทำนองที่เคยออกเสียงกันมา เช่น **ชโย!** เมื่อดีใจ, **โธ่เอ๋ย!** เมื่อเสียใจ, **อุบ๊ะ!** เมื่อโกรธ, **อ๊ออฮือ!** เมื่อแปลกใจ, **จุ๊!** เมื่อจะท้วง, **เออแน่ะ!** เมื่อเอ็นดู, **อุ๊ย! โอย!** เมื่อเจ็บปวด, **หือ!** เมื่อรับรู้ จึงทำให้เข้าใจความหมายกันได้

เมื่อเขียนคำอุทานจำพวกนี้ เราควรใช้เครื่องหมาย! (อัศเจริย์) กำกับ เพื่อเตือนให้ผู้อ่านออกเสียงอย่างเสียงพูด

บางทีเสียงที่เปล่งออกโดยไม่บ่งความหมายนั้น ไม่เกี่ยวกับอาการของจิตใจดังว่ามา แต่ใช้เป็นสร้อยคำเพื่อไม่ให้พังห้วนไป หรือเพื่อให้พังระรื่นหูเท่านั้น ไม่ได้มุ่งจะให้มีความหมาย เช่น ไม่**กินไม่แกน** คอ**เหนียง** ผู้หญิง**ยิงเรือ** ผู้ชาย**พายเรือ** เดิน**เหิน** ลด**ลาวาศอก** จึงเรียกว่าอุทานสร้อยศัพท์

คำอุทานที่มีคำอื่นต่อท้ายให้ยืดยาวออกไป โอ๊ยแย่จริง! อนิจจา ตัวกู! หรือเอาวลีมาใช้เป็นคำอุทาน อกเอ๋ยอกกู! ลูกรักของแม่! นับเป็นอุทานวลี

แบบฝึกหัด

๑. อุทานแปลว่ากระไร? นำมาใช้หมายถึงอะไร?

๒. คำอุทานต่อไปนี้ มักใช้เพื่อแสดงอาการอย่างไร?
ไฮ้! เฮอ! ฮะ! หุยฮา!

๓. คำอุทานต่อไปนี้ มักใช้แสดงอาการอย่างไรของจิตใจ
โอ้โฮ! ฮือ! เอ๊ะ!

บทที่ ๑๘

พยัญชนะ

ตัวหนังสือไทยประกอบด้วย พยัญชนะ สระ และวรรณยุต พยัญชนะของเราเลียนแบบมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งจัดเป็นพวก ๆ เรียกว่า วรรค (วรรคเป็นคำเดียวกับพรรคที่แปลว่าพวก) ดังนี้

ก ข ค ฆ ง เรียกว่าวรรค กะ

จ ฉ ช ฌ ญ ,, ,, จะ

ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ,, ,, ฏะ

ต ถ ท ธ น ,, ,, ตะ

ป ผ พ ภ ม ,, ,, ปะ

ย ร ล ว ส ห ฬ อ ,, เศษวรรค

ในภาษาสันสกฤตมีตัว **ศ ษ** เพิ่มขึ้นอีก ๒ ตัว จึงรวมเป็น ๓๕ ตัว แต่ไทยเรารับมาใช้เพียง ๓๔ เว้นตัว นฤคหิต ทั้งยังออกเสียงตัว ฑ และ ท เป็นอย่างเดียวกับตัว ธ ไปเสีย เช่น มณฑา มณเฑียร มณฑก มณฑล ทาน ทิชา แทนที่จะออกเสียงเป็นเสียง ตัว ด (หนักสำหรับตัว ฑ เราออกเสียงเป็น ด ก็มี เช่น บัณฑิต มณฑป) และออกเสียง ด (เบา) เช่น ทานำ สิกขาปทำ อ่าน ดานัง สิกขาปะดัง) และออกเสียงตัว พ เป็นอย่างตัว ภ เช่น พุทธ์ พาราณสิย์ แทนที่จะอ่านเป็นเสียงตัว บ อย่างภาษาเดิม (บุดธัง บาราณสิยัง)

แต่ในภาษาไทยเรายังต้องการออกเสียงอื่น ๆ นอกไปจากที่มีในเสียงพยัญชนะ ๓๔ ตัว ที่กล่าวแล้ว เช่น โซ่ เซ่อ ดู ดี บาง บึง ฝน ไฟ โอ่ง เฮ้ย เราจึงเติมตัวอักษรเข้าอีก คือ ฃ ฅ ฌ ฎ ด บ ฝ ฟ อ ฮ พยัญชนะไทยจึงมี ๔๔ ตัว เมื่อล่วงเวลามานานเข้า ตัวอักษรที่เติมไว้แต่เดิม ๒ ตัว คือ ตัว ฃ เพื่อใช้ในคำว่า เฃต ฃวด ตัว ฅ เพื่อใช้ในคำว่า ฅน มีที่ใช้น้อยนัก หมดความนิยมไป พากันใช้ตัว ข และ ค แทน ในปัจจุบันจึงไม่มีที่ใช้ แต่ก็ยังมิได้ยกเลิก ฉะนั้นจึงต้องถือว่า พยัญชนะไทยมีดังนี้

ก ข **ฃ** ค ฅ **ฆ** ง

จ ฉ ช **ซ** **ฌ** ญ

ฎ **ฏ** **ฐ** **ฑ** **ฒ** **ณ**

ด ต ถ ท **ธ** น

บ ป ผ **ฝ** **พ** **ฟ** **ภ** ม

ย ร ล ว **ศ** **ษ** ส ห **ฬ** **อ** **ฮ**

ในจำนวน ๔๔ ตัวนี้ ที่จริงยังมีพยัญชนะซึ่งมีที่ใช้น้อยอยู่อีก คือ ตัว ฆ ฌ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ธ ภ ศ ษ ฬ ที่ยังรักษาไว้เพื่อใช้กับคำบาลีและสันสกฤต เพื่อรักษารูปศัพท์เดิม คงใช้ในคำไทยไม่กี่คำ เช่น

ฆ่า เฆี่ยน ฆ้อง ระฆัง ตะเฆ่

ญี่ปุ่น ญวน ใหญ่ หญ้า ขวัญ เจริญ เชิญ ชาญ ชำนาญ เทอญ เพ็ญ หาญ

ณ

ธ ธง เธอ ธำรง ธุรำ โธ่

เภตรา ตะเภา สำเภา อำเภอ สะใภ้ เสภา ภาย สารภี ภูเขา ลำภุขัน

ศอก ศึก เศิก เศร้า เศียร พิศ พินิศ ปราศ บำราศ ดาษดา อังกฤษ กระดาษ ภาษี

แบบฝึกหัด

๑. พยัญชนะบาลีที่จัดเป็นวรรค ๆ นั้น เรียกวรรคอะไรบ้าง ?

๒. พยัญชนะที่ไทยเราเติมเข้า มีอะไรบ้าง ?

๓. คำไทยที่ใช้ตัว ฆ ณ ธ ศ มีที่ใช้ในคำใดบ้าง ? ยกตัวอย่างมาให้ดู

บทที่ ๑๙

อักษรสามหมู่หรือไตรยางศ์

ในจำนวนพยัญชนะ ๔๔ ตัว ท่านจำแนกออกเป็น ๓ หมู่ เพื่อเป็นหลักการผัน เรียกว่าอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ

อักษรสูง

ข ฃ ฉ ฐ ถ ทั้ง ผ.ฝ. ท่านหวัง สอนสั่งว่าสูงสำเนียง

ศ ษ ส ทั้ง ห ต่อเรียง ๑๑ สำเนียง นี้เสียงก็สูงเหมือนกัน

อักษรกลาง มีจำนวนเพียง ๙ ตัว พอจำง่าย คือ **ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ** ถ้าระลึกไว้ว่ามีเสียง **ดอ ตอ** สองหน จะเหลือที่ต้องท่องจำอีกเพียง ๕ ตัว คือ ก จ บ ป อ

อักษรต่ำ มีจำนวน ๒๔ ตัว ถ้าท่องคำประพันธ์ต่อไปนี้จะช่วยให้จำง่าย

พ้นสูงและกลางอย่างต่ำ ๒๔ คำ

คือคำ **ค ฅ ฆ ง**

ช ซ ฌ ญ ฑ ฒ ณ ท ธ น

พ ฟ ภ ม เนื่องนอง

ย ร ล ว เรียงรอง **ฬ ฮ** ทั้งสอง

ทั้งผองพอถ้วนนิกร

ถ้าเราตรวจดูจำพวกอักษรต่ำ จะเห็นว่าอักษรบางตัวมีเสียงอักษรสูงเข้าคู่กันได้ เราจึงเรียกอักษรต่ำที่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่กันนี้ว่า **อักษรคู่** คือ

๑.	ค ศ ฆ	คู่กับ ข ฃ
๒.	ช ฌ	,, ฉ
๓.	ซ	,, ศ ษ ส
๔.	ท ฒ ท ธ	,, ฐ ถ
๕.	พ ภ	,, ผ
๖.	ฟ	,, ฝ
๗.	ฮ	,, ห

ส่วนอักษรต่ำที่ไม่มีอักษรเสียงสูงเป็นคู่ เราเรียก **อักษรเดี่ยว** มี ๑๐ ตัว คือ ง ญ ณ น ม ย ร ล ว ฬ การที่ท่านจำแนกอักษรต่ำออกเป็นอักษรคู่และอักษรเดี่ยว ก็เพื่อให้เป็นที่สังเกตว่า **เฉพาะอักษรเดี่ยวเท่านั้นที่ใช้อักษรสูงนำได้** เช่น เหงา หญิง ขณะ ขนม หมี สังขยา หรู เหลิง แหว หลาย ส่วน**อักษรคู่ไม่ให้ใช้อักษรสูงนำ** เช่นไม่ให้ใช้ **หพม** เพราะอาจเขียนว่า **ผม** ได้

แบบฝึกหัด

๑. อักษรกลางมีกี่ตัว ? คืออะไรบ้าง ?

๒. อักษรสูงมีกี่ตัว ? คืออะไรบ้าง ?

๓. อักษรต่ำมีกี่ตัว ? จงเขียนตัวที่มีเสียงซ้ำ ๆ กันมาเป็นพวก ๆ

๔. อักษรคู่คืออะไร ? มีตัวอะไรบ้าง ?

๕. อักษรเดี่ยวคืออะไร ? มีอักษรอะไรบ้าง ?

บทที่ ๒๐

รูปสระ เสียงสระ

ในสมุดข่อยของโบราณเล่มหนึ่ง ท่านเขียนไว้ดังนี้

เตาย

ถอดออกเป็นคำ ๆ ว่าดังนี้

ตา ตู ตี เต่า ตาย

จงสังเกตคำ ตี เต่า

จากรูปสระ ี เขาถอดเอา ่ มาใช้ในคำเต่า แสดงว่า ี นั้นคือ ิ และ ่ ประสมกัน

ในคำว่า เต่า เราจะเห็นมีรูปสระ ๒ รูป คือ **เ** และ **า** แต่ ่ ในที่นี้กลายเป็นเครื่องหมายวรรณยุต ไม่ใช่รูปสระ

เพียงเท่านี้ เราก็พอจะทราบได้ว่า **เสียงสระในภาษาของเราบางทีก็เกิดจากการเอารูปสระหลายรูปประสมกันเข้า**

เราควรจะรู้จักรูปสระและเสียงสระไว้ ดังต่อไปนี้

อันดับ	รูปสระ	**เรียกว่า**	**ใช้เป็นสระ**
๑	ะ	วิสรรชนีย์	อะ เช่น กะทะ
๒	ั	หันอากาศ หรือไม้ผัด	ใช้เขียนข้างบน แสดงว่าเป็นเสียง สระ อะ เช่น กัน (กะน)

๓ ๘ ไม้ไต่คู้ ใช้เขียนข้างบน แสดงว่าเป็นสระเสียงสั้นอย่างวิสรรชนีย์ของสระ เอะ แอะ เอาะ เออะ เอียะ เอือะหรืออัวะ เมื่อมีตัวสะกด และใช้โดยเฉพาะกับตัว ก เป็นสระ เอาะ มีเสียงไม้โท คือ ก๊

๔ ๅ ลากข้าง สระอา ใช้ใส่ข้างหลัง

๕ ิ พินทุอิ สระอิ ใช้ใส่ข้างบน

๖ ' ฝนทอง ใช้เขียนบนพินทุอิให้เป็น อี

๗ ° นฤคหิต ใช้เขียนบนพินทุอิให้เป็น อี

๘ " ฟันหนู ใช้เขียนบนพินทุอิให้เป็น อี

๙ ุ ตีนเหยียด สระอุ ใช้ใส่ข้างล่าง

๑๐ ู ตีนคู้ สระอู ,,

๑๑ เ ไม้หน้า สระเอ ใช้ใส่ข้างหน้า ถ้าใส่ไม้หน้าสองอันเป็นสระ แอ

๑๒ ใ ไม้ม้วน สระไอ ใช้ใส่ข้างหน้า

๑๓ ไ ไม้มลาย สระไอ ,,

๑๔ โ ไม้โอ สระโอ ใช้ใส่ข้างหน้าและจะทำให้เป็นเสียงสระโอะได้ ถ้าเพิ่มวิสรรชนีย์เข้าอีก

๑๕ อ ตัว ออ สระออ ใช้เขียนข้างหลัง และใช้ประสมกับรูปอื่นเป็น **เออะ เออ อือ เอือะ เอือ**

๑๖ ย ตัวยอ ใช้ผสมในสระ เอียะ เอีย

๑๗ ว ตัววอ ใช้ผสมในสระ อัวะ อัว

๑๔ ฤ ตัวรึ สระรึ

๑๕ ฤๅ ตัวรือ สระรือ

๒๐ ฦ ตัวลึ สระลึ (ในปัจจุบันไม่มีที่ใช้)

๒๑ ฦๅ ตัวลือ สระลือ (ในคำ **ฦๅสาย**)

แต่รูปสระ ฤ ฤๅ ฦ ฦๅ นี้เป็นรูปสระที่เกินเข้ามา เราเอารูปสระ ๒๑ รูปนั้น มาประกอบขึ้นเป็นเสียงสระ ๓๒ เสียงด้วยกันดังต่อไปนี้

สระเสียงสั้น	**สระเสียงยาว**	**สระเสียงสั้น**	**สระเสียงยาว**
อะ	อา	เอียะ	เอีย
อิ	อี	เอือะ	เอือ
อึ	อื	อัวะ	อัว
อุ	อู	ฤ	ฤๅ
เอะ	เอ	ฦ	ฦๅ
แอะ	แอ	อำ	
โอะ	โอ	ใอ	
เอาะ	ออ	ไอ	
เออะ	เออ	เอา	

ในเสียงสระ ๓๒ เสียงนี้ มีเสียงซ้ำกันอยู่ ๘ เสียง คือ ฤ ฦ ซ้ำเสียงสระอิ ฤๅ ฦๅ ซ้ำเสียงสระอือ สี่ตัวนี้มีเสียงพยัญชนะ

ประสมอยู่ในตัว อำ ซ้ำกับเสียงสระอะมีตัว ม สะกด (อัม) ใอ ไอ ซ้ำกับมีเสียงสระ อะ มีตัว ย สะกด (อัย) เอา ซ้ำกับเสียงสระ อะ มีตัว ว สะกด (จงลองเทียบเสียงจากคำ สาว ไปหาคำสระเสียงสั้น สะวะ) เราเรียกว่า **สระเกิน** เพราะมีเสียงซ้ำกับสระอื่น และมีเสียงตัวพยัญชนะประสมหรือเป็นตัวสะกดอยู่ด้วย

แบบฝึกหัด

๑. รูปสระต่อไปนี้เรียกว่ากระไร ? –ะ –ั –ุ –ิ –ึ

๒. ไม้ไต่คู้ทำใช้อย่างไรบ้าง ?

๓. เสียงสระในภาษาไทยมีแตกต่างกันอยู่กี่เสียง คืออะไรบ้าง ?

๔. สระเกินคืออะไร ? ได้แก่สระใดบ้าง ?

๕. ในข้อความต่อไปนี้ มีคำใช้เสียง (สระสั้น) ยาวไม่ถูก จงแก้ให้ได้ความถูกต้อง

"คุงหมอ ผงอาย เวลานอนอายมาก ๆ"

"แล้วกัน อายแล้วจะมาหาหมอทำไมเล่า"

"ผงไม่อายหมอ ผงอาย ผงคานี่คอ เวลานอนอายมาก ๆ"

หอสมุดแห่งชา
๒๕ ก.ย. ๒๕๐๙
กรมศิลปาก

บทที่ ๒๑

สระเปลี่ยนรูป ลดรูปได้

สระทั้ง ๓๒ เสียง ที่ประกอบขึ้นด้วยรูปสระต่าง ๆ เมื่อนำมาประสมกับพยัญชนะ บางทีก็เปลี่ยนรูปไปเป็นอย่างอื่น เช่น **จัน** เราอ่านว่า **จัน** เป็นเสียงสระ **อะ** แต่เวลาเขียนเปลี่ยนรูป **ะ** เป็น ั บางทีก็ลดรูป คือไม่แสดงรูปสระไว้ แต่ต้องอ่านอย่างมีสระ เช่น **ลด** เราออกเสียงสระ **โอะ** แต่เวลาเขียนไม่ได้ใส่สระ จงสังเกต

ก. ในแม่ ก. กา.

สระอะ บางที **ลดรูป** วิสรรชนีย์เสีย เช่น ณ (นะ) ธ (ทะ) **คม**นาคม (คะมะนาคม)

,, เอาะ **ลดรูป** สระทั้งหมด เฉพาะเมื่อประสม กับตัว ก. ไม้โท ได้แก่ ก็ (แทน เก้าะ)

,, ออ บางที **ลดรูป** ตัว **อ.** ที่เคยใช้ข้างเคียงในคำโดยมาก เช่น **บ บ่ อ**รไท **จ**รกา แทนที่จะเขียนว่า บอ บ่อ ออระไท จอระกา (ซึ่งมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง)

,, อือ ต้องเพิ่มตัว อ. เช่น มือ ถือ หรือ

ข. ในมาตรามีตัวสะกด

สระอะ เปลี่ยนรูปเป็นไม้ผัด เช่น ชะก ฉะน เป็น ชัก ฉัน

สระอะ เปลี่ยนรูปเป็นตัวหัน เช่น สรร (สะร เทียบกับ สาร)

สระเอะ แอะ เอียะ เอือะ เปลี่ยนรูปวิสรรชนีย์เป็นไม้ไต่คู้ ๘ เช่น เละก เตะก แขะง แพะง เกียะง เกือะง เป็น เล็ก เด็ก แข็ง แพ็งๆ เกี๊ยง เกื๊อง

สระโอะ **ลดรูป** สระทั้งหมด เช่น โกะก, โจะง, โชะง เป็น กก จง ชง

สระเอาะ เปลี่ยนรูป สระทั้งหมดเป็นไม้ไต่คู้ และตัว อ เช่น เนาะต เลาะต เป็น น็อต ล็อต

สระออ เมื่อมี **ร** เป็นตัวสระกด **ลดรูป** ตัว **อ** เช่น กอร. จอร. บอร. **ลดรูป** เป็น กร จร บร

สระ เออะ เออ เฉพาะในแม่เกย **ลดรูป** ตัว อ เช่น เชอะย เชอย เป็น เช็ย เชย ถ้าไม่ใช่แม่เกย **เปลี่ยนรูป** ตัว อ เป็นพินทุ อิ เช่น เชอะด เชอด เกอะด เกอด เถอะก เถอก เป็น เชิ็ด เชิด เกิ็ด เกิด เถิ็ก เถิก

แต่นิยมไม่เปลี่ยนคำ เทอญ เทอม เยอว

สระอัวะ เปลี่ยนวิสรรชนีย์เป็นไม้ไต่คู้ และลดรูปไม้ผัด เช่น กัวะง ฮัวะง เป็น ก็วง ฮ็วง

สระอัว ลดรูปไม้ผัด เช่น จัวง ทัวง เป็น จวง ทวง

สระ ฤ ฤา ฦ ฦา มีพยัญชนะประสมอยู่ในตัว ถ้าเอาพยัญชนะประสม ก็ออกเสียงอย่างอักษรควบ เช่น พฤ พฤา พฦ พฦา โดยเฉพาะ **สระฤ** เมื่อมีตัวสะกดออกเสียงเป็น อิ เช่น ฤทธิ์ กิ๊ม ออกเสียงเป็น เออ เช่น ฤกษ์กิ๊ม แต่ถ้าใช้อย่างอักษรควบ ถ้าควบกับ ก ต ป ท ศ ส ออกเป็นเสียง อิ เช่น กฤษณา ตฤณมัย ปฤจฉา ปฤษฎางค์ ทฤษฎี ศฤงคาร สฤษฏ ควบกับอักษรอื่น มักออกเสียงเป็นอิ เช่น คฤหัสถ์ คฤนถ์ พฤกษา

แบบฝึกหัด

๑. ที่เรียกว่าสระเปลี่ยนรูปและลดรูปนั้น ท่านเข้าใจว่ากระไร ?

๒. สระอะ ในแม่ ก. กา ก็ดี ในมาตรามีตัวสะกดก็ดี มีที่ใช้ลดรูปได้อย่างไรบ้าง ?

๓. สระเอาะ ในแม่ ก. กา ก็ดี ในมาตรามีตัวสะกดก็ดีมีที่ใช้ลดรูปได้อย่างไรบ้าง ?

๔. คำต่อไปนี้มีเสียงสระอะไร ? เล็ก ก็ จง ธ พร

บทที่ ๒๒

มาตรา ก. กา และมาตรามีตัวสะกด

จงอ่านข้อความต่อไปนี้.

จะไปและจะมา ให้ไหว้ลาอย่าแชหนี
ถ้าอยู่ที่เหย้ามี พ่อแม่พี่ให้ไหว้ลา

จงสังเกตดู จะเห็นว่าคำในความประพันธ์ข้างบนนี้ ทุกคำไม่มีตัวสะกดเลย เราเรียกว่าคำใน **แม่ ก. กา** หรือ **มาตรา ก. กา** ถ้าเราเอาพยัญชนะใดเข้าประสมกับสระ ๒๘ รูป ยกเว้นสระ ิ สระ ึ สระ ุ สระ ู สระเ็อ ที่มีเสียงพยัญชนะอยู่แล้ว เราเรียกว่า **แจกลูก** ในแม่ ก. กา เช่น

พะ พา พิ พี พึ พือ พุ พู เพะ เพ แพะ แพ โพะ โพ เพาะ พอ เพอะ เพอ เพียะ เพีย เพือะ เพือ พัวะ พัว พำ ใพ ไพ เพา

ส่วนคำมีตัวสะกด ก็แจกลูกได้เหมือนกัน แต่เราควรรู้ไว้ก่อนว่า คำมีตัวสะกดมี ๙ แม่ หรือ ๙ มาตรา คือ แม่ กก กง กด กน กบ กม เกย เกอว ในแม่หนึ่ง ๆ มีตัวอักษรที่ใช้เป็นตัวสะกดได้ดังนี้

แม่กก มีตัว **ก** ข ฃ ค ต ฆ ม เช่น สุก สุข ยุค เมฆ

แม่กง ,, **ง** (ตัวเดียว) เช่น งง

แม่กด ,, **จ** ฉ ช ซ ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ **ด** ต ถ ท ธ ศ ษ ส เช่น เวจ เพชร อัชฌาสัย กฎ กุฎิ รัฐ พัฒนา วัด วัตร รถ เวทย์ พุธ เกศ กระดาษ ฝรั่งเศส

แม่กน ,, ญ ณ **น** ร ล ฬ เช่น กัญญา พิณ มัน สามเณร พล วิรุฬห์

แม่กบ ,, บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ เช่น บุบ กัป ยุพราช ออฟพีศ ลาภ

แม่กม ,, **ม** (ตัวเดียว) เช่น โสมม ขม

แม่เกย ,, **ย** (ตัวเดียว) เช่น เย้ย เขย

แม่เกอว ,, **ว** (ตัวเดียว] เช่น ว่าว

ถ้าเป็นคำไทย นิยมใช้ตัวที่พิมพ์เส้นหนักเท่านั้น

การแจกลูกทุกๆ แม่เป็นแบบเดียวกัน ดังตัวอย่างแจกลูกในแม่ กน ต่อไปนี้.

กัน กาน กิน กีน กึน กืน กุน กูน เก็น เกน แก็น แกน กน โกน ก็อน กอน เก็อน (เกิ็น) เกอน (เกิน) เกี็ยน เกียน เกี็อน เกือน ก็วน กวน

แบบฝึกหัด

๑. มาตรา ก. กา และมาตรามีตัวสะกดต่างกันอย่างไร ?

๒. มาตรามีตัวสะกด มีมาตราอะไรบ้าง ?

๓. จงแจกลูกแม่ กด มาให้ดู

๔. คำมีตัวสะกดในแม่ กน ใช้พยัญชนะใดเป็นตัวสะกดได้บ้าง ? ยกตัวอย่างคำมาประกอบทุกตัว

๕. จงแจกลูกแม่เกยมาให้ดู แล้วแสดงข้อสังเกตว่า คำที่แจกลูกไว้ คำไหนไม่มีที่ใช้เลย

เสียงวรรณยุตของไทยเรา จัดเป็น ๕ เสียง เรียกว่าเสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา ถ้าเราอยากรู้ว่าระดับเสียงอย่างไร เป็นเสียงสามัญ เอก โท ตรี หรือ จัตวา เราเทียบได้จากคำผันอักษรกลางคำเป็น ดังต่อไปนี้

เสียงสามัญ	**เสียงเอก**	**เสียงโท**	**เสียงตรี**	**เสียงจัตวา**
กา	ก่า	ก้า	ก๊า	ก๋า

ถ้าเทียบเสียงของคำในประโยค **ไป ไหน มา จ๊ะ พ่อ เล็ก** จะได้ดังนี้

เสียงสามัญ	**เสียงเอก**	**เสียงโท**	**เสียงตรี**	**เสียงจัตวา**
กา	ก่า	ก้า	ก๊า	ก๋า
ไป	ไป	—	—	—	—
ไหน	—	—	—	—	ไหน
มา	มา	—	—	—	—
จ๊ะ	—	—	—	จ๊ะ	—
พ่อ	—	—	พ่อ	—	—
เล็ก	—	—	—	เล็ก	—

แต่คำที่**ไม่มีรูปวรรณยุต** ก็**ออกเสียงวรรณยุต**ต่าง ๆ ได้ครบ ๕ เสียง เช่นคำต่อไปนี้ **ใบ ปก ก็ มัก เสีย** เนื่องจากพื้นเสียงของพยัญชนะต้นไม่เสมอกัน เช่น เป็นอักษรสูง หรือใช้อักษรสูงนำทำให้มีเสียงสูงกว่าอักษรกลางและอักษรต่ำ สระเสียงสั้นและสระเสียงยาวบังคับเสียงอย่างหนึ่ง และตัวสะกดบังคับเสียงอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้นเราจึงเห็นได้ว่าวรรณยุตมี ๒ จำพวก คือ ๑. **มีรูป** ๒. **ไม่มีรูป** เสียงสามัญไม่มีรูปวรรณยุตเลย

บทที่ ๒๓

รูปและเสียงวรรณยุต

จงสังเกตความหมายของคำต่อไปนี้

หมา**จู** **จู่**โจม **จู้**ดักปลาไหล จุน**จู**ผู้อำนวยการในเรือ

ใส่เสื้อสั้นจุน**จู่**

ถือห่อ **ทองท่อง** น้ำกลาง **ท้อง** คลอง

เราจะเห็นได้ว่า คำที่ประสมด้วยพยัญชนะและสระอย่างเดียวกัน แต่ใช้วรรณยุตต่างกัน ความก็แตกต่างกันด้วย เพราะคำพูดภาษาไทยถือเอาเสียงวรรณยุตเป็นสำคัญ โดยเหตุนี้ท่านจึงกำหนดวรรณยุตขึ้นไว้เป็นเครื่องหมายสำหรับการออกเสียง มีรูปดังต่อไปนี้

(๑) ไม้เอก ่

(๒) ไม้โท ้

(๓) ไม้ตรี ๊

(๔) ไม้จัตวา ๋

อักษรวรรณยุตเหล่านี้ ใช้เขียนข้างบนส่วนท้ายของพยัญชนะต้น ถ้าเป็นอักษรนำหรืออักษรควบ ก็ต้องให้อยู่ตรงส่วนท้ายของพยัญชนะตัวหลัง เช่น ่อน ฉอ้อน พร้อม ไม่ให้เขียนบนตัวสระหรือตัวสะกด ถ้าเขียนดังนี้ อ่อน พร้อม ฉออ้น นับว่าใส่วรรณยุตเคลื่อนที่

คำใช้อักษรต่ำ เช่น **ค่า ค้า** ถ้าเรานำไปเทียบเสียงวรรณยุต ดู จะเห็นว่า ค่า เป็นเสียงวรรณยุตโท ค้า เป็นเสียงวรรณยุตตรี เราควรสังเกตว่าบางทีเสียงวรรณยุตอาจไม่ตรงกับรูปวรรณยุตที่แสดงไว้

แบบผูกหัด

๑. ที่ว่าคำไทยนิยมเสียงวรรณยุตนั้น ท่านเข้าใจว่ากระไร ?

๒. จงเขียนรูปวรรณยุตมาให้ดู บอกชื่อและวิธีใส่วรรณยุตนั้น ๆ ด้วย

๓. คำต่อไปนี้มีเสียงวรรณยุตอะไร ? คน ไทย เข้า มา ตั้ง รก ราก ใน แหลม ทอง ช้า นาน แล้ว

๔. วรรณยุตมีกี่จำพวก ? มีอะไรบ้าง จงยกตัวอย่างประกอบ

บทที่ ๒๔

การผันคำเป็นคำตาย

---

๑. จงบอกว่าคำประสมสระในแม่ ก กา ดังต่อไปนี้ มีเสียงวรรณยุตใด

ประสมสระเสียงสั้น

กะ กิ กึ กุ เกะ แกะ
โฉะ เฉาะ เฉอะ ขะ ขิ
ฮึ มุ เละ แพะ โละ

ประสมสระเสียงยาว

กา กี กือ กู เก แก
โฉ ฉอ เฉอ ขา ขี
ฮือ มู เล แท โล

๒. จงบอกว่าคำมีตัวสะกดดังต่อไปนี้ มีเสียงวรรณยุตใด

แม่	กก	กด	กบ	แม่	กง	กน	กม	เกย	เกอว
	ปก	ดาด	โอบ		จง	โกน	เค็ม	เอย	เบอว
	ฉาก	ขูด	แถบ		ฉาง	โขน	แถม	ฉาย	เหอว
	ลาก	รูด	แลบ		ลาง	โลน	แรม	ลุย	เลว

เราเห็นได้ว่า คำประสมสระในแม่ ก กา ทางซ้ายกับขวา ถึงจะใช้อักษรกลางด้วยกัน สูงด้วยกัน ต่ำด้วยกัน เสียงก็ไม่เท่ากัน คำมีตัวสะกดก็เช่นเดียวกัน

คำประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา เว้นแต่สระ อำ ใอ ไอ เอา และคำมีตัวสะกดในแม่ กก กด กบ เราเรียกว่า **คำตาย** เช่น กะ ขิ ผิ ฉุ ดก พด จับ ดาบ ลวก

คำประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา รวมทั้งที่ผสมสระ อำ ใอ ไอ เอา และคำมีตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกย เกอว เราเรียกว่า **คำเป็น** เช่น กา มี นัยตา มัน บิน เร็ว ไว

เมื่อระดับเสียงของ **คำเป็น** และ **คำตาย** ไม่เท่ากัน ไม่ว่าจะใช้พยัญชนะต้น เป็นอักษรสูงด้วยกัน อักษรกลางด้วยกัน หรืออักษรต่ำด้วยกัน เพราะฉะนั้นจึงใช้หลักการผันอย่างเดียวกันไม่ได้

คำผันเป็นอักษรกลาง ผันได้ ๕ เสียง อักษรสูงและอักษรต่ำผันได้อย่างละ ๓ เสียง ถ้าเอาเสียงผันของอักษรสูงและอักษรต่ำมาเรียงต่อกัน จึงจะได้ครบ ๕ เสียง แต่ซ้ำกันที่เสียงวรรณยุตโท

เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี เสียงจัตวา

อักษรกลาง	กา	ก่า	ก้า	ก๊า	ก๋า
อักษรสูง		ข่า	ข้า	—	ขา
อักษรต่ำ	คา	—	ค่า	ค้า	—
อักษรกลาง	เกีย	เกี่ยว	เกี้ยว	เกี๊ยว	เกี๋ยว
อักษรสูง	—	เสี่ยว	เสี้ยว	—	เสี๋ยว
อักษรต่ำ	เซีย	—	เซี่ยว	เซี้ยว	—

ผันคำตาย ในบรรดาคำตายด้วยกัน ถ้าเราสังเกตคำที่ใช้อักษรต่ำเป็นพยัญชนะต้น เช่น ชัก กับ ชาก เล็ก กับ เลก เราจะเห็นได้ว่าพันเสียงของคำเสียงสั้น กับคำเสียงยาวไม่เท่ากัน ชัก และ เล็ก เป็นเสียงตรี ชาก และ เลก เป็นเสียงโท ด้วยเหตุนี้จึงใช้หลักการผันอย่างเดียวกันไม่ได้ ต้องมีหลักการผันสำหรับพวกใช้สระเสียงสั้นพวกหนึ่ง สำหรับ

พวกใช้สระเสียงยาวอีกพวกหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเอาเสียงผันของคำที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง มาเรียงต่อกับเสียงผันของคำที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ จะต้องได้เท่ากับเยงผันของคำที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง และมีเสียงโทซ้ำกัน

ก. คำตายสระเสียงสั้น

	เสียงสามัญ	เสียงเอก	เสียงโท	เสียงตรี	เสียงจัตวา
อักษรกลาง	—	กก	ก้ก	ก๊ก	ก๋ก
อักษรสูง	—	ขก	ข้ก	—	—
อักษรต่ำ	—	—	ค่ก	คก	ค๋ก

ข. คำตายสระเสียงยาว

	เสียงสามัญ	เสียงเอก	เสียงโท	เสียงตรี	เสียงจัตวา
อักษรกลาง	—	กาด	ก้าด	ก๊าด	ก๋าด
อักษรสูง	—	ขาด	ข้าด	—	—
อักษรต่ำ	—	—	คาด	ค้าด	ค๋าด

จงสังเกตให้ดี ว่าอักษรต่ำไม่มีที่ใช้เครื่องหมายวรรณยุตตรีเลย แต่ก็อาจมีเสียงตรีได้ในตัว เช่น นก เล็ก รัก ชุด ถ้าเป็นคำเสียงยาวท่านให้ใช้ไม้โทสำหรับทำให้ออกเสียงตรี เช่น ค้า น้ำ ค้าน ร้อน วัด เนียบ หน้าเลียบ ฉะนั้น ควรหลีกเลี่ยงการใช้วรรณยุตนอกแบบแผนดังที่มีผู้ใช้กันผิด ๆ เช่น โน๊ต ล๊อกเก๊ต ชู๊ต ถ้าต้องการเขียนให้ตรงตามเสียงที่ใช้พูดกัน ควรเขียนว่า โน้ต ล็อกเก้ต ชู้ต แต่คำต่างประเทศโดยมากที่นำมาใช้ทับศัพท์ในภาษาไทย เรามักไม่ใช้รูปวรรณยุต คง

เขียน โนต ลอตเตอรี่ ลอกเกต ชูต นอต ออฟพี่ศ เดนมาร์ค เว้นแต่คำที่เคยใช้กันจนชินแล้ว เช่น ก๊าซ น้ำมันก๊าด เป๊ก แป๊บ ฯ เป็นต้น

แบบฝึกหัด

๑. พยัญชนะต้นตัวเดียวกัน เมื่อประสมสระเสียงสั้น และเมื่อประสมสระเสียงยาวโดยไม่มีรูปวรรณยุต มีพื้นเสียงเท่ากันหรือไม่? จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

๒. จงใช้อักษร ส. จ. น. ประสมกับตัวสะกดในแม่ กก กด กบ โดยไม่มีรูปวรรณยุต มาให้ดูอย่างละ ๓ คำ แล้วบอกว่าคำนั้น ๆ พื้นเสียงอะไร?

๓. คำเป็นคืออะไร? จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

๔. คำตายคืออะไร? จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ

บทที่ ๒๕

แบบสร้างของคำ

พยัญชนะ สระ และวรรณยุต ที่เรียนมาแล้วนั้น เมื่อเรานำมาประสมกันให้อ่านออกเสียงได้ นับว่าเป็น **คำ** จะมีความหมายหรือไม่ก็ตาม การประสมให้อ่านออกเสียงได้นี้จะเรียกว่าสร้างคำก็ได้ การสร้างคำ อย่างน้อยที่สุดเราต้องมีพยัญชนะต้นเป็นเสียงนำ ประสมกับเสียงสระ เช่น ตา (ต เป็นพยัญชนะต้นประสมสระ อา) สี (ส เป็นพยัญชนะต้นประสมกับสระ อี) แม้ไม่มีรูปวรรณยุตก็มีเสียงวรรณยุตอยู่ในตัว **ตา** เป็นเสียงสามัญ **สี** เป็นเสียงจัตวา ฉะนั้นนับว่ามีสามส่วน คือ ๑. พยัญชนะต้น ๒. สระ และ ๓. วรรณยุต ถ้าคำใดมีตัวสะกดด้วย ก็นับว่ามีอักษรประสมกัน ๔ ส่วน คือพยัญชนะต้น เสียงสระ เสียงวรรณยุต และตัวสะกด คำที่มีตัวการันต์ นับว่าตัวการันต์เป็นส่วนพิเศษอีกส่วนหนึ่ง

พยัญชนะต้น คือพยัญชนะตัวแรก ที่ออกเสียงประสมกับสระ อาจมีพยัญชนะตัวเดียว เช่น นา ฝา หรืออาจมีสองตัวซ้อนกัน เช่น หนา กวา คำ **หนา** พยัญชนะต้นคือ ห นำ น คำ **กวา** มีพยัญชนะต้นคือ ก. ควบกับ ว, **หนา** และ **กวา** ถึงแม้จะมีพยัญชนะต้นสองตัว ก็นับเป็นประสม ๓ ส่วน อยู่นั่นเอง

อักษรนำ ได้แก่อักษรสูง หรืออักษรกลาง สำหรับนำให้อักษรต่ำมีเสียงสูงขึ้น หรือเป็นอย่างเสียงอักษรกลางขึ้น เพื่อจะผันได้อย่างอักษรนำ แต่อักษรนำ นำได้เฉพาะอักษรเดี่ยวเท่านั้น ส่วนอักษรคู่ คืออักษรต่ำที่มีอักษรเสียงสูงเป็นคู่กันอยู่แล้ว ใช้อักษรนำไม่ได้เลย ถ้าต้องการคำเสียงสูง ต้องใช้อักษรสูง ฉะนั้นเราไม่เขียนว่า **หพี** แต่ใช้ว่า **ผี**

อักษรควบ ได้แก่พยัญชนะสองตัวเรียงกัน ตัวหลังต้องเป็น ร หรือ ล หรือ ว ตัวใดตัวหนึ่ง แล้วออกเสียงกล้ำกัน เช่น กรอง พลาย กวัก มีที่ยกเว้นอยู่บ้างที่ไม่ออกเสียงกล้ำ เช่น จริง, สรง, สระ, (ที่ขังน้ำ) สรวม, สรวง, สรวล, สร้อย, สร้าง, ทรัพย์, ทราม, แทรก เป็นต้น เรียกว่าควบไม่แท้

ตัวสะกด คือตัวพยัญชนะที่ประกอบข้างท้ายสระ และมีเสียงประสมเข้ากับสระ ทำให้เสียงหนักขึ้นตามมาตราตัวสะกด เช่น คำ **มา** เมื่อมีตัวสะกดเป็น **มาก มาย มาน** เสียงก็หนักขึ้น ตัวสะกดอาจมีรูปสระติดอยู่ เช่น **ธาตุ เหตุ ญาติ เมรุ** อาจมีอักษรนำเป็นตัวสะกด เช่น **อุตลุด วาสนา** ซึ่ง **ต** ไปนำ **ล** ให้มีเสียงอย่างอักษรกลาง (อุด ตะ หลุด) **ส** ไป นำ **น** ให้มีเสียงสูงขึ้นอย่างอักษรสูง (วาด สะ หนา) คำที่ตัวสะกดมีลักษณะเป็นอักษรนำเช่นนี้ ต้องถือว่า **ตัวนำ** เป็นตัวสะกด นอกจากนี้ตัวสะกดอาจเป็นอักษรควบ เช่น **จักร** **อัคร** มา**ตร** บุ**ตร** **ภัทร** อั**ปร**ะมาณ แม้เสียงสระจะหนักไปตามเสียงพยัญชนะตัวหน้า คือทำให้เป็นมาตรา กก กด กบ แต่พยัญชนะตัวหลังก็เข้ากล้ำกันสนิทเป็นอย่างอักษรควบแท้

เมื่อเราเข้าใจการประสมอักษรเข้าด้วยกันแล้ว เราก็ควรทราบถึงการที่จะแยกเอาส่วนต่าง ๆ ของคำออกแสดงได้ ว่าอะไรเป็นพยัญชนะต้น เสียงสระอะไร เสียงวรรณยุตอะไร อะไรเป็นตัวสะกด อะไรเป็นตัวการันต์ เรียกว่ากระจายอักษร เช่นจะกระจายอักษรของคำว่า **กระจายอักษร** เราบอกดังนี้

กระจาย คำ ๒ พยางค์ (กระจายทีละพยางค์)

ก ควบ ร เป็นพยัญชนะต้น

สระ อะ

วรรณยุตเอกไม่มีรูป

จาย

จ เป็นพยัญชนะต้น

สระ อา

ย เป็นตัวสะกด

วรรณยุต สามัญไม่มีรูป

อักษร เป็นคำ ๒ พยางค์

อ เป็น พยัญชนะต้น

สระ อะ เปลี่ยนรูปเป็น ั

ก เป็นตัวสะกด

วรรณยุตเอกไม่มีรูป

ษ เป็นพยัญชนะต้น

สระ ออ ลดรูป

ร เป็นตัวสะกด

วรรณยุต จัตวา ไม่มีรูป

คำที่ประสมด้วยอักษรต่างชนิดตามที่เรียนมานี้ เป็น **คำที่อ่านออกเสียงได้** เท่านั้น จะมีความหมายหรือไม่ก็ตาม

แบบฝึกหัด

๑. พยัญชนะต้น หมายถึงอะไร? จงยกตัวอย่างประกอบ

๒. อักษร นำ คืออะไร? จงยกตัวอย่างประกอบ

๓. อักษรควบคืออะไร? พยัญชนะตัวใดบ้างที่ใช้เป็นตัวควบได้? ยกตัวอย่างคำใช้อักษรควบ ใช้ตัวควบต่าง ๆ กันมาให้ดู

๔. ตัวสะกดหมายถึงอะไร? ประสมรูปสระด้วยได้หรือไม่? คำต่อไปนี้อะไรเป็นตัวสะกด พราหมณ์ วัตร

๕. จงกระจายอักษร คำต่อไปนี้ เพชร มัศยา สตางค์ ชโย

บทที่ ๒๖

ลักษณะการใช้ภาษาที่ดีและสุภาพ

เราเรียนหลักภาษาไทย เพื่อจะได้รู้จักใช้ถ้อยคำถูกต้อง เป็นภาษาที่ดีและสุภาพ ลักษณะของภาษาที่ดี ควรเป็นดังนี้

๑. ถูกหลักภาษา นับแต่การอ่าน เขียน ถูกอักขรวิธี ใช้คำได้ถูก และเข้าประโยคถูกตามระเบียบภาษาไทย

การอ่าน ถ้าอ่านผิด อ่านตู่ตัว หรือผิดวรรคตอน ก็ทำให้เสียความ เช่น เจ้าแดงคนของพระรามกำ**แหง**ตกม้าทำหน้า**แหง** (อย่าอ่านแหงคำหน้าอย่าง **ห** นำ **ง** อย่าอ่านคำหลังอย่างตัว **ง** เป็นตัวสะกด) **จูงโคลง**เรือ ๆ **โคลง** (อย่าอ่าน**โคลง** คำหน้าอย่างอักษรควบ อย่าอ่านคำหลังแยกพยางค์เป็น โค–ลง) เด็กกินกล้วยแขกร้อนจนตาเหลือก (อย่าทอดวรรคหลังคำ กล้วย) ท่านขุน ระวังหมากัด (อย่าอ่านติดกัน) ขุนศึกษากิจจพิสัณห์ (อย่าอ่านว่า ขุนศึกษา ; กิจจพิสัณห์ เพราะไม่ใช่ชื่อกับนามสกุล)

การเขียน ถ้าเขียนผิดก็เสียความ เช่น ฉันไปเผาหญ้ามา เขียนเป็น ฉันไปเผาย่ามา ผู้อ่านก็เข้าใจผิด ถ้าจะเขียนว่า คุณพ่อช่วยซื้อผ้าไหมให้หนู เขียนเป็น คุณพ่อช่วยซ้อผ้าไหมให้หนู คุณพ่ออาจเกิดสงสัยว่าลูกต้องการผ้าใหม่ แต่เขียนตกไม้เอกไป

การใช้คำ ถ้าใช้คำผิด เช่น ที่นี่แจกยากับคนไข้ ผู้อ่านอาจเข้าใจว่ามีสิ่งสำหรับแจก ๒ สิ่งคือ ๑ ยา ๒ คนไข้. เราควรหลีกเลี่ยงการใช้คำปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ เพราะเข้าใจยาก เช่นไม่ควรจะไม่ให้เขาไป และโดยเฉพาะคำว่าห้าม ซึ่งมีความหมายว่าไม่ให้ทำอยู่แล้ว ไม่จำเป็นใช้คำ**ไม่ให้**ตามหลังอีก เช่นห้ามไม่ให้คนเดินลัดสนาม ยิ่งถ้าใช้ว่า "ห้ามคนเดินลัดสนามไม่ได้" ยิ่งไม่ดี ใช้แต่เพียงว่า **ห้ามเดินลัดสนาม** ก็พอแล้ว. บางคนเคยเห็นภาษาต่างประเทศใช้กรรมวาจก ก็อยากนำมาใช้ในภาษาไทยบ้าง แต่ใช้ผิด เช่น ท่านถูกเลื่อนยศ การใช้ถูกเป็นกริยาช่วย ควรใช้เฉพาะในเรื่องที่ไม่เป็นสิ่งพอใจ เช่น ถูกเฆี่ยน ถูกด่า ถ้าไม่เช่นนั้นก็หาคำใช้อย่างอื่น เช่น ขนมนี้กินอร่อย แทนที่จะว่า ขนมนี้ถูกกินอร่อย เพราะในภาษาไทยไม่ค่อยนิยมใช้กรรมวาจก

อีกประการหนึ่ง การใช้ถ้อยคำ ต้องใช้ให้เหมาะกับฐานะบุคคล ถ้าใช้คำต่ำไป เช่นใช้คำว่า "คุณ" เป็นคำแทนชื่อพระภิกษุหรือครูของเรา ก็ฟังดูเป็นขาดความอ่อนน้อม ถ้าใช้สูงไป เช่นเอาคำคุณและผมไปพูดกับคนขอทาน ก็ดูเหมือนกับเราเป็นคนต่างด้าวพูดภาษาไทย จึงใช้คำไม่เป็น บางทีก็ฟังเป็นคำเยาะเย้ยไป ยิ่งเป็นข้อความในจดหมายด้วยแล้ว ยิ่งต้องเพ้นคำมากขึ้น เพื่อให้เรื่องมีน้ำหนักดี เราอาจนำคำที่เคยใช้ในการสนทนามาใช้บ้าง เพื่อแสดงความสนิทสนม ความอ่อนน้อม หรือความเป็นกันเองก็ได้

เวลาแต่งประโยค ถ้าลำดับคำผิดที่ หรือวางประโยคผิดที่ ก็อาจทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง เช่น ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมของโผนคนใหม่, รับต่อท่อประปาด้วยเครื่องมือทันสมัยสั่งจาก **U.S.A.** ด้วยราคาย่อม

เยา, คนร้ายใจเหี้ยมเจอผู้พิชิตเก่งดำกราบ, นายพงศ์บุตรนางเพิ่มที่บวช เมื่อปีกลายตายเสียแล้ว ขอให้สังเกตประโยคที่แสดงให้ดูเทียบกันดังต่อไปนี้ ฉันได้รับจดหมายจากเพื่อนของบิดาคนหนึ่ง กับ ฉันได้รับจดหมายจากเพื่อนคนหนึ่งของบิดา, ประโยคที่ควรใช้ว่า คนที่ฉันเห็นคือนายแดง ถ้าวางประโยคผิดที่ว่า คนคือนายแดงที่ฉันเห็น ก็ไม่ใช่ภาษาที่ใช้กัน

๒. ภาษานิยม ได้แก่ ก. ภาษาตามที่กฎหมายกำหนด เช่น **เจ้าบ้าน** ซึ่งต่างกับ **เจ้าของบ้าน** ข. คำที่ควรใช้ตามอย่างของทางราชการ เช่นคำ ตำรวจ การจราจร การโดยสาร พิพิธภัณฑ์ รถราง มีบางคนใช้ว่า โปลิศ การสัญจร จับรถ มิวเซียม รถไอ ค. คำที่ใช้กันมาเป็นแบบฉบับของภาษาไทย เช่น คุยกัน **สองต่อสอง**, ย่ำรุ่ง, ย่ำค่ำ สิบเอ็ดคนหนึ่ง สองคน ได้ยินกับหู นอนเตียง นั่งเก้าอี้ ปลาว่ายน้ำ ยิงปืน นอกจากนี้เราควรหลีกเลี่ยงคำปากตลาดหรือภาษาที่ใช้กันเฉพาะในหมู่ชนบางหมู่ เช่น สนุกสุดเหวี่ยง โม้ ติดแง่ง

๓. การใช้ศัพท์ ถ้าจำเป็นต้องใช้ ควรใช้ให้ถูกต้องทั้งคำและความหมาย ถ้าเห็นว่าจะใช้ไม่ถูก ก็ควรหาคำสามัญมาใช้ การใช้ศัพท์ผิด ๆ เช่น สนทนาบัสสาวะ เสียดินเนอร์ ศิรษะลำโพง ตีสายตะแล็บแก๊ป เกิดทิดสะเด็น ทำให้เสียน้ำหนักคำ เสื่อมความเลื่อมใสและอำนาจจูงใจ กลายเป็นเรื่องน่าขันไป

๔. ความสุภาพ เพื่อรักษาความสุภาพ เราควรหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำดังในข้อต่อไปนี้

ก. คำกระด้างอย่างไม่เคารพ เช่น หื้อ เออ หั้ เฮ้ย กระบาล เสือก ตลอดจนคำสบถ คำแช่ง และคำห้วนๆ เช่น ไม่มี ไม่ใช่ ควรใช้ ไม่มีมิได้ ไม่ใช่มิได้ ถ้าใช่ ก็ใช้คำให้ยาวขึ้นอีกหน่อย ตามความเหมาะสมกับเรื่อง เช่น ถูกแล้ว เป็นเช่นนั้น

ข. คำมีความหมายไปในทางหยาบคาย และคำกล่าวถึงสิ่งโสโครกน่าสะอิดสะเอียน เช่น อ้าย อี ขี้ เยี่ยว ขี้มูก ดอกขี้เหล็ก ขนมขี้หนู ปลาช่อน สากกะเบือ ปลาสลิด

คำอ้าย อี ถ้าตัดออกได้ควรตัดออก เช่น ปลา (อ้าย) บ้า ปลา (อ้าย) เบี้ยว มด (อ้าย) ชื่น (อี) กา (อี) แร้ง (อี) เก้ง บางคำใช้นางแทนอี เช่น นางเห็น นกนางแอ่น หอยนางรม

คำขี้ ใช้ว่าอุจจาระ หรือคูถ แทน ส่วนคำที่มีขี้นำหน้า เช่น ขี้มูก ดอกขี้เหล็ก ขนมขี้หนู ขี้ไก่ ขี้เลื่อย ควรเปลี่ยนคำขี้เป็นอย่างอื่น เช่น น้ำมูก ดอกเหล็ก ขนมทราย มูลไก่ ผงเลื่อย มูลกบ ถ้าตัดได้ก็ควรตัดออก เช่น เถ้า แกลบ ผง

คำที่เคยใช้เปรียบเทียบกับของหยาบคาย เช่น สากกะเบือ ปลาสลิด ดอกสลิด ปลาช่อน ใช้ว่า ไม้ตีพริก ปลาใบไม้ ดอกขจร ปลาหาง แม้คำว่า เอา ในบางข้อความ ก็ควรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น เช่น เอาไหม — ต้องการไหม, แล้วฉันจะมาเอา — แล้วฉันจะมารับ

ค. คำบางคำที่อาจผวนเป็นคำหยาบ ควรหาคำอื่นแทน เช่น ตากแดด — ผึ่งแดด ถั่วงอก — ถั่วเพาะ ผักบุ้ง — ผักทอดยอด

๕. การใช้ถ้อยคำให้กะทัดรัดและรัดกุม ต้องอาศัยเลือกถ้อยคำที่เหมาะกับเรื่องมาใช้ เป็นต้นว่า ในขณะที่เรากำลังกินอาหารอยู่ บังเอิญมีผู้รู้จักกันดีมาหา ตามธรรมเนียมเราควรบอกเชิญให้เขากินอาหารด้วย แต่ในการบอกเชิญนั้น เราอาจใช้คำพูดได้หลายอย่าง เช่น

ก. แหม! กำลังเหมาะทีเดียว ไม่ได้คุยกันมานานแล้ว เชิญรับประทานด้วยกัน จะได้คุยกันไปพลางๆ ไม่เสียเวลา อย่ารังเกียจกับข้าวที่ทำตามมีตามจนอย่างนี้เลย

ข. แล้วกัน! กำลังกินข้าวอยู่ก็ มากินด้วยกันซิ

ค. อ้อ! มีธุระอะไรหรือ? เห็นจะรับประทานมาแล้วกระมัง? มารับประทานด้วยกันอีกก็เอา

เราจะเห็นว่า แม้คำกล่าวข้างบนนี้มีความหมายว่าเชิญเขาเช่นเดียวกัน แต่อาจทำให้ผู้รับเชิญเกิดความรู้สึกต่างกัน ฉะนั้นก่อนพูดหรือเขียน เราควรคิดก่อนว่าจะใช้ถ้อยคำอย่างไรจึงจะเหมาะ ถ้าเราได้อ่านหนังสือมาก ได้สมาคมกับเพื่อนฝูงมาก และสังเกตการใช้ถ้อยคำไว้จะช่วยให้เรารู้จักเลือกถ้อยคำได้ดีขึ้น

แบบฝึกหัด

ในประโยคต่อไปนี้ ถ้าท่านเห็นคำใดผิดหลักภาษาหรือไม่ต้องด้วยภาษานิยม จงแก้เสียให้ถูกต้อง

๑. เมื่อวานนี้ผมไปซื้อร่มมา ๑ อัน สมุด ๒ ปึง

๒. ผู้ใหญ่มักเรียกเด็กเล็ก ๆ ว่าอ้ายหนูบ้าง อ้ายสุนัขบ้าง

๓. คืนวันนี้ลิเกคณะผมจะแสดงอย่างสุดเหวี่ยง ข้าพเจ้าจึงขอเชิญท่านทั้งหลายมาทัศนาจรแต่หัวค่ำ

๔. อีกาตัวใหญ่กว่านกอีแอ่นมาก และรังนกอีแอ่นราคาแพง

๕. เมื่อวานนี้พอผมไปถึงศิรษะเม็ด ฝนก็ตกหนัก เลยต้องจับรถแท็กซี่ไปบ้าน

๖. พระองค์นั้น ท่านป่วย ท่านกำลังนอน

๗. นักเรียนสมัยก่อนต้องใส่หมวกฟางสวมเสื้อชั้นนอกสีขาว

๘. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จประพาสหัวหิน

๙. ฉันให้เงินกับคนขอทานไป ๕๐ สตางค์

๑๐. ที่นี่ขายของลุสตอค

๑๑. นายกฤษณาขึ้นเครื่องบินไปประเทศอังกฤษ ซึ่งเสร็จจากงานที่กรุงปารีสแล้ว

๑๒. แสตมป์สำหรับส่งจดหมายไปรษณีย์ ต่างกับอากรแสตมป์ที่ใช้ติดใบรับเงิน

๑๓. เด็กคนนั้นร้องไห้จนขี้มูกขี้ลายไหล

๑๔. ผู้ป่วยด้วยโรคผีในท้องมักจะผอมขึ้นทุกที

บทที่ ๒๗

ราชาศัพท์

ราชาศัพท์ แปลว่า คำใช้สำหรับพระราชาและเจ้านาย ในปัจจุบันหมายถึงคำใช้ตามแบบอย่างของทางราชการ หรือคำสุภาพอันพึงใช้ให้เหมาะกับฐานะบุคคลตามสมัยนิยม

การที่จะเรียนรู้ราชาศัพท์ ควรค่อยเรียนค่อยรู้ไป เพื่อให้นำไปใช้ได้ถูกต้องตามฐานะบุคคลที่เราอาจจะได้ติดต่อ

๑. **คำนาม** ใช้กับพระมหากษัตริย์ไทยเพื่อเชิดชูพระเกียรติยศ เรามักได้พบเห็นในหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ คือคำ พระบรมราช (พระบรมราชโองการ), พระบรม (พระบรมมหาราชวัง พระบรมวงศานุวงศ์ พระบรมรูป), พระราช (พระราชนิพนธ์ พระราชประสงค์ พระราชกุศล, พระราชดำริ พระราชดำเนิน พระราชวังบางปอิน) ๓ คำนี้ใช้สำหรับสิ่งที่ถือว่าสำคัญยิ่งหย่อนกันลงมา ส่วนสิ่งที่ไม่สำคัญมักใช้คำ **พระ** หรือ **ราช** นำหน้า เช่น พระเก้าอี้ พระที่นั่ง พระบาท พระเนตร พระกรรณ ราชการ ราชโอรส ราชสมบัติ แต่บางคำใช้เติมคำ **ต้น** ข้างท้าย เช่น ช้างต้น ม้าต้น เครื่องต้น กฐินต้น เรือนต้น ประพาสต้น

๒. **คำกริยา** ถ้าใช้สำหรับพระราชาและเจ้านาย มักมีทรงนำหน้า เช่น ทรงม้า ทรงพระอักษร ทรงบาตร ทรงปืน ทรงพระพิโรธ

ทรงพระบังคนหนัก ทรงพระสรวล ทรงอธิบาย ทรงทราบ ทรงยินดี ทรงพึง **แต่ไม่ใช้นำหน้ากริยาที่เป็นราชาศัพท์อยู่แล้ว** เช่น บรรทม เสด็จ ตรัส เสวย มีกริยาบางคำที่ใช้ **พระ** ประกอบเข้าทำให้เป็นรูปคำนามขึ้น แล้วจึงเติมทรง เช่น ทรงพระสุบิน ทรงพระประชวร

๓. คำสรรพนาม สำหรับบุคคลชั้นผู้น้อยพูดกับ หรือพูดถึงบุคคลชั้นต่าง ๆ ตามเหมาะสมกับฐานะ

ชั้นบุคคล	บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓
พระราชา	(ช) ข้าพระพุทธเจ้า (ญ) เกล้ากระหม่อมฉัน	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระมหากษัตริย์, ในหลวง, ล้นเกล้าล้นกระหม่อม
พระบรมราชินี	(ช) ข้าพระพุทธเจ้า (ญ) เกล้ากระหม่อมฉัน	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
สมเด็จเจ้าฟ้า	(ช.ญ.) ,, ,, ,,	ใต้ฝ่าพระบาท	ทูลกระหม่อมชาย, ทูลกระหม่อมหญิง
พระเจ้าวรวงค์เธอ พระองค์เจ้า	(ช.ญ.) เกล้ากระหม่อม	ฝ่าพระบาท	พระองค์เจ้า....พระองค์... (ออกพระนามอย่างสั้น)
หม่อมเจ้า	(ช.ญ.) กระหม่อม, หม่อมฉัน	ฝ่าพระบาท, ท่าน	หม่อมเจ้า.....ท่านชาย.... ท่านหญิง.....ท่าน..... (ออกพระนามอย่างสั้น)
ข้าราชการชั้นสูง	กระผม, ดิฉัน	ใต้เท้า หรือระบุตำแหน่ง เช่น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรี	ระบุตำแหน่ง เช่น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
ข้าราชการชั้นหัวหน้า	กระผม, ผม, ดิฉัน	ท่านอธิบดี หัวหน้ากอง ผู้บังคับหมวด	ระบุตำแหน่ง
พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์	เกล้ากระผม, กระผม, ดิฉัน	ใต้เท้า พระคุณเจ้า พระคุณท่าน	ท่าน
พระภิกษุ	กระผม, ผม, ดิฉัน	พระผู้เป็นเจ้า ท่าน	ท่าน

๔. คำใช้สำหรับพระภิกษุทั่ว ๆ ไป

กิน	—	ฉัน	อาบน้ำ	—	สรงน้ำ
นอน	—	จำวัด	ผ้าขาวม้า	—	ผ้าอาบ
ผ้านุ่งห่มทาบ	—	จีวร	ตาย	—	ถึงแก่มรณภาพ
ไปซ่วม	—	ไปถาม	ป่วย	—	อาพาธ
โกนผม	—	ปลงผม	เชิญ	—	นิมนต์, อาราธนา
กราบ	—	นมัสการ	การประชุมสวดมนต์, หรือทำกิจการ		
ให้	—	ถวาย	อันเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำ	—	ทำวัตร
จดหมาย	—	ลิขิต			

๕. การเรียกชื่อบางสิ่งเพื่อให้เป็นภาษาสุภาพ

หมู	ใช้ว่า	สุกร	ผักตบ	ใช้ว่า	ผักสามหาว
หมา	,,	สุนัข	ผักบุ้ง	,,	ผักทอดยอด
ควาย	,,	กระบือ	ผักกระเฉด	,,	ผักรู้นอน
วัว	,,	โค	ถั่วงอก	,,	ถั่วเพาะ
ปลาช่อน	,,	ปลาหาง	ต้นพุงดอ	,,	ต้นหนามรอบข้อ
ปลาสลิด	,,	ปลาใบไม้	ต้นตำแย	,,	ต้นอเนกคุณ
ปลาไหล	,,	ปลายาว	เห็ดโคน	,,	เห็ดปลวก
ขนมขี้หนู	,,	ขนมทราย	ไส้เดือน	,,	รากดิน

บทที่ ๒๙

เครื่องหมายวรรคตอน

เครื่องหมายวรรคตอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับประกอบการเขียนหนังสือ เพื่อแสดงที่สังเกตให้ผู้อ่านเห็นว่าความขาดตอนลงตรงไหน ความตรงไหนสำคัญควรสังเกต ตรงไหนไม่สำคัญพอจะผ่านไปได้ ดังนี้เป็นต้น ถ้าเราเขียนหนังสืออย่างไม่เอื้อวรรคตอน ผู้อื่นอ่านเข้าก็จะเข้าใจความหมายไม่ตรงกับความต้องการของเรา เช่น

เด็กกินกล้วย แขกร้อนจนตาเหลือก กับ เด็กกินกล้วยแขกร้อนจนตาเหลือก

ท่านขุน ระวังหมากัด กับ ท่านขุนระวังหมากัด (คล้ายจะเป็นนามบรรดาศักดิ์) ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีเครื่องหมายวรรคตอนสำหรับใช้ ดังต่อไปนี้

๑. จุลภาค , ก. แสดงว่า สิ้นความปลีกย่อยลงอย่างหนึ่ง จะเป็นคำหรือวลีก็ตาม ในจำนวนที่กล่าวถึงหลายอย่าง เช่น ที่เขาดินวนามีสัตว์ต่าง ๆ เช่น สิงห์โต, เสือ, วัวแดง, กวาง.

ข. ใช้คั่นคำกล่าวทัก เช่น นายแดง, มานี่ คั่นนามที่ขยายนามเพื่อบอกตำแหน่ง เช่น นายสี, กำนันตำบลคลองเป็ด, ตายเสียแล้ว.

ค. ใช้คั่นข้อความที่ยกเป็นตัวอย่าง ข้อความสำหรับเน้นให้มีน้ำหนัก มักมีคำ **คือ ได้แก่ เช่น เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ดี ก็ดี** เช่น เขาจะจนก็ดี, เขาจะมั่งมีก็ดี, ฉันมิได้สนใจเลย. เรามักเว้นระยะประมาณ ๒ ชั่วตัวอักษรแทนใส่จุลภาค

๒. มหัพภาค . ก. ใช้เมื่อจบความประโยคหนึ่ง ๆ เช่น ข้าพเจ้ารู้สึกขอบใจท่านมาก. บัดนี้ได้ส่งหนังสือคืนมาแล้ว. แต่เรามักใช้วิธีเว้นระยะประมาณ ๖ ตัวอักษรแทนใส่มหัพภาค

ข. ใช้แสดงคำย่อ เช่น พ.ศ. ป.ล. รล. พ.อ. ซึ่งย่อจากคำพุทธศักราช ปัจฉิมลิขิต สำนักราชเลขาธิการ และพันเอก เป็นต้น

๓. อัฒภาค ; ใช้ในประโยคใหญ่ที่มีประโยคย่อย ๆ ซับซ้อนกันมาก เพื่อแบ่งข้อความสำคัญออกให้เห็นชัดขึ้น และใช้ในประโยคที่แสดงข้อความเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัด เช่น ใคร ๆ ในรุ่นเดียวกันเขาก็มั่งมีศรีสุขไปแล้ว; ส่วนเราสิต้องกินมื้ออดมื้อ

๔. ปรัศนี ?　　ใช้ สำหรับ ลงท้าย ข้อ ความ ที่เป็น คำถาม เช่น ทำการบ้านแล้วหรือ ?

๕. อัศเจรีย์ !　　ใช้กำกับหลังคำอุทาน เช่น โธ่เอ๋ย! ยากจนอย่างนี้แล้ว ยังมาถูกขโมยอีก แม้กระทั่งผ้าห่มนอน

๖. นขลิขิต ( )　　ใช้สำหรับแสดงว่า ข้อความในระหว่าง นขลิขิต ไม่สำคัญนัก เป็นแต่บ่งความให้ละเอียด จะอ่านหรือจะเว้นเสียก็ได้ เช่น ระยะทางเดินจากท่าเรือไปถึงบ้านฉัน (ถ้าไม่แวะเถลไถลเสีย) ก็เพียง ๑๕ นาทีเท่านั้น

๗. อัญประกาศ " "　　ใช้คร่อมหัวท้ายของข้อความที่เป็นคำพูด หรือข้อความที่คัดมา เช่น เมื่อวานนี้ นายแดงเขาบอกผมว่า "ฉันจะไปบ้านนอกพรุ่งนี้ เธออย่าบอกใครนะ." เธอจงตั้งใจทำงานเพื่อบำรุงฐานะให้ก้าวหน้า และจงนึกถึงสุภาษิตว่า "มีความตั้งใจที่ไหน ย่อมมีทางสำเร็จอยู่ที่นั่น"

บางทีเราใช้ ' ' สำหรับข้อความที่จะสะกิดใจผู้อ่านให้เห็นว่าเป็นของขันหรือเป็นของเทียม เช่น

ระหว่างเดินทางไปเที่ยว เพื่อน
ฉันเกิดไม่สะบายขึ้น ฉันเลยต้องเป็น
'หมอ' ให้เขา

๘. สัญประกาศ — ใช้ขีดใต้คำหรือข้อความให้เด่นแลเห็นง่าย เพื่อให้ผู้อ่านถือเป็นข้อสำคัญ เช่น

ผู้ประมูลจะต้องวางเงินมัดจำเป็น
เงินสดรายละ ๕,๐๐๐ บาท

๙. ยมก ๆ ใช้เขียนแทนคำหรือข้อความที่ซ้ำกันอยู่ข้างหน้า เช่น

ทุก ๆ วัน (ทุกทุกวัน) เขาขายของได้ปีหนึ่ง ๆ (ปีหนึ่งปีหนึ่ง) ไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท, โธ่! ตายเสียแล้ว ๆ (ตายเสียแล้ว ตายเสียแล้ว)

๑๐. ไปยาลน้อย ฯ ใช้ละข้อความที่รู้กันอยู่แล้ว เช่น

กรุงเทพ ฯ (กรุงเทพมหานคร)
เกล้า ฯ (เกล้ากระหม่อม) ฯ พณ ฯ
(พณหัวเจ้าท่าน)

๑๑. ไปยาลใหญ่ ฯลฯ ใช้สำหรับเขียนละข้อความให้เป็นที่เข้าใจว่า นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันอีก เช่น

ในจังหวัดนนทบุรี มีการทำสวน
ทุเรียน ลำไย มะม่วง ฯลฯ

๑๒. บุพสัญญา ,, ใช้เขียนแทนคำข้างล่างที่ซ้ำความกับคำข้างบน เช่น

จังหวัดพระนครมีพลเมือง ๑ ล้านคน
,, นนทบุรี ,, ,, ๕ แสน ,,

๑๓. เสมอภาค = ใช้สำหรับแทนคำว่า เสมอด้วย หรือเท่ากับ เช่น

๑ สัปดาห์ = ๗ วัน

๑๔. ยัติภังค์ - ใช้สำหรับบอกว่าคำระหว่างเครื่องหมายติดต่อกัน เช่น

วันนี้ วันหนึ่งมกรา- คมมาศคือวา- ระเถลิงศกวกถึง

แบบฝึกหัด

๑. เครื่องหมายต่อไปนี้เรียกว่ากระไร? ๆ ,, — ? - ! “ ” .....

๒. มหัพภาค และมหัตถสัญญามีรูปอย่างไร? ใช้ในที่เช่นไร?

๓. จงยกตัวอย่างการใช้บุพสัญญา นขลิขิต และไปยาลน้อย

๔. จงใช้เครื่องหมายวรรคตอนในความต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

พระร่วงกล่าวว่า เอะออมั่นฉันใดไม่รีบร้อนบทจรไปยังทัพใหญ่รีบไปเถิดหวาอย่าร่ำไรต้องอย่าให้ทัพมาถึงธานี

๕. จงแบ่งข้อความต่อไปนี้ออกเป็นประโยค วางวรรคตอนให้ถูกต้อง

ก. เครื่องดนตรีของไทยแบ่งออกเป็นสามชนิด คือ เครื่องตีเครื่องสายและเครื่องเป่า เครื่องตีได้แก่กลองฆ้องและระนาด

ข. คำกริยาของประโยคภาษาอื่นมักจะมีประโยคละคำ ถ้าจะมีมากก็ต้องมีคำสันธานหรือคำนิบาต (ในภาษาบาลี) เชื่อมอยู่ แต่ในภาษาไทยจะมีรวมกันสักกี่คำก็ได้ เช่น ตามีไปกินอยู่หลับนอนที่นา

ตัวอย่างข้อสอบไล่

ชุดที่ ๑

๑. จงเขียนอักษรกำกับข้อความทางขวามือที่เข้าคู่กับข้อความทางซ้ายมือ ลงในวงเล็บหน้าข้อทางซ้าย

(...)	(๑) คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปเรียงกันพอได้ความ แต่ความยังไม่ขาดลง	(ก) คำตาย
(...)	(๒) คำสำหรับนำนาม หรือสรรพนามเข้าขยายความคำอื่น	(ข) วรรณยุต
(...)	(๓) คำสำหรับขยายความคำอื่น	(ค) บุพบท
(...)	(๔) คำที่ประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก. กา. เว้นแต่ อำ ใอ ไอ เอา	(ง) วลี
(...)	(๕) อักษรสำหรับใช้แทนเสียงดนตรี	(จ) วิเศษณ์

๒. คำตอบในข้อ (๑) ถึง (๔) ข้างท้ายข้อความแต่ละข้อมีคำตอบที่ผิดบ้างถูกบ้าง จงทำวง ○ รอบเลขข้อที่ท่านเห็นว่าถูก

ก. คำต่อไปนี้มีเสียงโท (๑) ดาด (๒) ขาด (๓) คาด (๔) โธ่

ข. ได้แต่งประโยคใช้คำ **ขัน** เป็น กริยา แล้วดังต่อไปนี้ (๑) เขาเล่าเรื่องขัน ๆ (๒) ฉันขันที่เขาทำตลก (๓) ไก่ขัน (๔) เปิดขัน ลิงไข่

ค. ตัวอย่างคำใช้ไม้จัตวา (๑) **ไว๋**ไม่มาล่ะ (๒) โดด**แพล๋ว** (๓) **ขะม๋อง** (๔) **จ๋อง**

๓. คำอธิบายข้างท้ายข้อความต่อไปนี้ ข้อใดผิดให้ใส่เครื่องหมาย × ถ้าถูกนับว่าถูกให้ใส่ √ ไว้ข้างบนตัวหนังสือกำกับข้อ

(๑) ประโยคซ้อนได้แก่ (ก) ประโยคสามัญที่มีคำมาขยายส่วนใด ๆ ของประโยค (ข) ประโยคสามัญที่มีวลีมาขยายส่วนใด ๆ ของประโยค (ค) ประโยคสามัญที่มีประโยคอื่นมาขยายส่วนใด ๆ ของประโยค (ง) ประโยคสามัญที่มีประโยคอื่นมาทำหน้าที่เป็นส่วนใด ๆ ของประโยค

(๒) ตัวอย่างประโยควิเศษณ์ (ก) เขาพูดเบาจนฉันไม่ได้ยิน (ข) นาฬิกาที่หน้าโรงเรียนพึ่งตีเจ็ดที (ค) ไก่ที่ฉันเลี้ยงไว้ตายเสียหลายตัว (ง) ฝนตกหนักทำให้น้ำนองถนน

๔. จงเติมคำหรือความลงในช่องว่างให้ได้ความถูกต้อง

(ก) กรุงเทพ ฯ อ่านว่า..... โปรดเกล้า ฯ อ่านว่.....

(ข) ข้อความว่า “โรงเรียนเราชนะ ๆ” ถ้าเขียนอย่างไม่ใช้ไม้ยมก ต้องเขียนว่า “.....”

ชุดที่ ๒

๑. จงเติมตัวอักษรหรือคำให้เข้าชุดกันได้อย่างถูกระเบียบ

(๑) อักษรกลางคือ ก. จ. .....ป. อ.

(๒) เงา — — — เหงา

(๓) อักษรสูงคือ ข. ฃ. .....ส. ห.

๒. คำอธิบายข้างท้ายข้อความต่อไปนี้ ข้อใดผิดให้ใส่เครื่องหมาย × ถ้าถูกนับว่าถูกให้ใส่ √ ไว้ข้างบนตัวหนังสือกำกับข้อ

(๑) วลีได้แก่ (ก) คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปเรียงกัน (ข) ส่วนหนึ่งของประโยคประกอบด้วยคำตั้งแต่สองคำ (ค) คำที่มีคำอื่นมาขยายความ (ง) คำตั้งแต่สองคำเรียงกันพอมีใจความแต่ไม่บริบูรณ์

(๒) มุขยประโยค (ก) ประโยคที่อยู่หน้าประโยคอื่นในประโยคซ้อน (ข) ประโยคที่ทำหน้าที่เป็นประธานของกริยาในอีกประโยคหนึ่ง (ค) ประโยคเดิมที่ให้ประโยคอื่นแทรกเข้ามาทำหน้าที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค

(๓) อนุประโยค (ก) ประโยคที่อยู่หลังประโยคอื่นในประโยคซ้อน (ข) ประโยคที่เข้าไปทำหน้าที่ประธาน หรือกรรม หรือเป็นส่วนขยายความในอีกประโยคหนึ่ง (ง) ประโยคที่ให้ประโยคอื่นเข้าไปแฝง

๓. คำชี้แจงทางขวามือมีมากข้อ เพราะได้รวมข้อความที่ไม่เข้าเค้ากับหัวข้อทางซ้ายไว้ด้วย จงทำเครื่องหมาย × ไว้ที่ตัวอักษรกำกับข้อที่ผิดเพื่อแสดงว่าท่านตัดออก

คำเป็นได้แก่ (ก) คำประสมสระเสียงยาวในแม่ ก. กา รวมทั้ง ใอ ไอ เอา อำ (ข) คำมีตัวสะกดในแม่ กก กด กบ (ค) คำมีตัวสะกดในแม่ กง กน กม เกย เกอว (ง) คำประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก. กา นอกจาก อำ ใอ ไอ เอา

อักษรสูงคำเป็นผันได้เป็นเสียง (ก) สามัญ (ข) เอก (ค) โท (ง) ตรี (จ) จัตวา

คำว่า **คอย** ผันได้เป็นเสียง (ก) สามัญ (ข) เอก (ค) โท (ง) ตรี (จ) จัตวา

๔. จง บอกชื่อ เครื่องหมาย วรรคตอน กำกับ เครื่องหมายไว้ ในวงเล็บต่อไปนี้ ฯ (.....), ,, (.....), ? (.....), ! (.....)

๕. คำที่พิมพ์เส้นหนาในข้อต่อไปนี้ใช้เป็นคำชนิดไร? จงเขียนบอกไว้ในวงเล็บท้ายข้อ

(ก) น้ำเน่ายุง **ฉิง** ชุม (.....) (ข) เขาร้องเพลง **เพราะ**มาก (.....) (ค) พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ใน **วัด** (ง) ครู **วัด** ส่วนสูงของนักเรียน (จ) เด็ก **วัด** ปฏิบัติ พระ

ชุดที่ ๓

๑. จงเขียนอักษรที่กำกับข้อความทางขวามือ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับข้อความทางซ้ายมือ ลงในวงเล็บหน้าเลขข้อทางซ้าย

(.....) (๑) อักษรสำหรับแทนเสียงแท้	ก. ประโยคสองส่วน
(.....) (๒) อักษรต่ำที่ไม่มีเสียงอักษรสูงเป็นคู่กัน	ข. พยัญชนะ
(.....) (๓) อักษรสำหรับแทนเสียงแปร	ค. อักษรเดี่ยว
(.....) (๔) คำสองคำเรียงกันได้ความบริบูรณ์	ง. สระ
(.....) (๕) ประโยคสามัญที่ต้องมีกรรมมารับการกระทำของกริยา	จ. ประโยคสามส่วน

๒. ความข้อ (ก) ถึง (ง) ต้องการให้เป็นตัวอย่างประกอบคำอธิบายของข้อความที่อยู่ข้างหน้าในข้อเดียวกัน ถ้าท่านเห็นข้อใดถูกจงทำ ○ รอบตัวอักษรกำกับข้อไว้

(๑) คำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้ ใช้เป็นคำวิเศษณ์ (ก) เขา**ดี**ต่อฉัน (ข) เธอประพฤติ**ดี** (ค) นาย**ดี**ไปบ้าน (ง) เขามี**ของดี**ๆ

(๒) กลุ่มคำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้เป็นวลี (ก) **คนแต่ก่อน** (ข) **คนวิ่ง** (ค) **เขาคนน้ำแกง** (ง) **คนมากันแล้ว**

(๓) คำที่พิมพ์เส้นหนาต่อไปนี้เป็นบุพบท (ก) เขาได้ไป**นอก** (ข) เธอไป**นอก**ห้อง (ค) หนังสือนี้**ของ**ฉัน (ง) เล่นอย่าให้เสีย**ของ**

๓. ตัวอย่างที่ยกขึ้นอ้างสำหรับประกอบคำอธิบายตามข้อ ก. ถึงข้อ ง. ต่อไปนี้ ถ้าข้อใดผิดให้กา × ตรงอักษรกำกับข้อ ข้อใดถูกให้ทำเครื่องหมาย ✓

(๑) ตัวอย่างคำตายที่ผันด้วยวรรณยุตตรี (ก) เจ็ก (ข) โน๊ต (ค) ล๊อตเตอรี่ (ง) ก๊อก

(๒) วรรณยุตมีสี่รูปแต่มีเสียงวรรณยุต ๕ เสียง เพราะนอกจากเสียงวรรณยุตทั้งสี่แล้ว ยังมี (ก) การใช้รูปวรรณยุตเหมือนกันแต่ออกเสียงต่างกันได้เช่น ข้า ค้า (ข) เสียงสามัญไม่ต้องใช้รูปวรรณยุต (ค) ใช้ไม้ไต่คู้แทนวรรณยุตได้อีกหนึ่งเสียง คือ คำ ก็ (ง) คำที่ไม่มีรูปวรรณยุตก็มีเสียงวรรณยุต

๔. จงบอกว่าอนุประโยคในประโยคซ้อนต่อไปนี้ทำหน้าที่คำนามหรือคำวิเศษณ์

ก. ฉันไม่ชอบให้**เขาร้องเพลง** (.....) ข. เขารู้ว่า**ฉันมาที่นี่** (.....) ค. ฉันชอบเพลง**ที่เขาร้อง** (.....) ง. เขาร้องเพลงอีกทีก**จนฉันนอนไม่หลับ** (.....)

๕. จงแบ่งข้อความต่อไปนี้ออกเป็นประโยคๆ ใช้เครื่องหมายมหัพภาค ปรัศนี อัศเจรีย์ อัญประกาศ และวางวรรคตอนให้ถูกต้อง

ปลาทั้งหลายแลเห็นนกยางจึงปราศรัยด้วยว่าข้าแต่ท่านท่านคิดถึงอะไรข้าพเจ้าวิตกถึงท่านด้วยเรื่องอะไรข้าพเจ้าเห็นน้ำในสระนี้งวดลงจึงวิตกแทนท่านว่าจะพากันตายเสียเปล่าเอจะทำอย่างไรดีล่ะท่านนกยาง

ชุดที่ ๔

๑. จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างให้ได้ความถูกต้อง

ก. รูปสระทั้งหมดมี.....รูป ประกอบเป็นเสียงสระ.....เสียง แบ่งออกเป็น ๒ พวก พวกหนึ่งคือ..... ..อีกพวกหนึ่งคือ.....

ข. ไตรยางศ์ คือ.....ได้แก่ (๑) ..... (๒) ..... (๓) .....

๒. ถ้ารายละเอียดข้อใดในต่อไปนี้ผิด จงทำเครื่องหมาย × ที่ตัวอักษรกำกับข้อ

คำใช้ไม้ม้วน ๒๐ คำ มีดังต่อไปนี้

(๑) ใหญ่ (๒) ไปใหม (๓) หัวใช้เท้า (๔) น้ำใหล (๕) ใครมา? (๖) ใจดี (๗) เป็นใฝ (๘) ใส่เสื้อ (๙) ตะใกร (๑๐) ตะใคร่น้ำ (๑๑) ตะใบ (๑๒) น้ำใส (๑๓) ในบ้าน (๑๔) ไม่ใช่ (๑๕) ลมใต้ฝุ่น (๑๖) คนใบ้ (๑๗) หยากใย่ (๑๘) ใกล้ (๑๙) สะใภ้ (๒๐) ร้องไห้

๓. ข้อความที่จำแนกไว้ตามหัวข้อต่อไปนี้ บางข้อผิดบางข้อถูก จงทำเครื่องหมาย × บนตัวอักษรกำกับข้อที่ผิด และไม่สมบูรณ์

๑. ข้อความที่นับเป็นประโยค ต้องประกอบด้วย (ก) คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปเรียงกัน (ข) ประธานและกริยา (ค) ภาคประธานและภาคแสดงถึงประธาน (ง) คำตั้งแต่สองคำขึ้นไปเรียงกันทำให้ได้ความบริบูรณ์

(๒) ตัวอย่างประโยควิเศษณ์ (ก) พ้าผ่า**เมื่อคืนนี้** (ข) ฉันจะไป**เมื่อฝนหยุด** (ค) เขากินข้าวต้ม**ที่กำลังร้อน** (ง) ใครได้ยิน**เขาร้องเพลง**?

๓. จงแยกคำในประโยคต่อไปนี้ ไปเขียนลงในช่องว่างข้างล่าง ให้คำชนิดเดียวกันอยู่ในช่องเดียวกันกับตัวอย่าง

ก. เขานอนบนเตียงใหญ่

ข. ใครมาที่บ้านนั้น?

ค. เธอดีมาก

ก.	เตียง	เขา	นอน	บน	ใหญ่
ข.	.....	.....	.....	.....	.....
ค.	.....	.....	.....	.....	.....

๕. สมมติว่าท่านได้รับคำสั่งให้เขียนข้อความตามที่ผู้บอก บอกให้เขียนดังนี้

อัญประกาศ ขอโทษครับ มหัพภาค นี่จดหมายของคุณใช่ไหม ปรัศนี ปิดอัญประกาศ เป็นเสียงของบุรุษไปรษณีย์ มหัพภาค มหัตถสัญญา อัญประกาศ อ้อ อัศเจรีย์ใช่แล้ว มหัพภาค ปิดอัญประกาศ เขารับจดหมายมาจุลภาคแล้วว่าอัญประกาศขอบใจมากมหัพภาคปิดอัญประกาศ

จงเขียนข้อความและใส่เครื่องหมายวรรคตอนกำกับให้ถูกต้อง

เฉลย

ชุดที่ ๑

ข้อ ๑ , (ง) (๑) , (ค) (๒) , (จ) (๓) , (ก) (๔) , (ข) (๕)

ข้อ ๒ , ก. (๓) และ (๔) ถูก

ข. (๒) และ (๓) ถูก

ค. (๔) ถูก

ข้อ ๓ (๑) (ค) และ (ง) ถูก นอกนั้นผิด

(๒) (ก) และ (ค) ถูก นอกนั้นผิด

ข้อ ๔ (ก) กรุงเทพมหานคร , โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

(ข) ถ้าเขียนอย่างไม่ต้องใช้ไม้ยมก ต้องเขียนว่า "โรงเรียนเราชนะ โรงเรียนเราชนะ"

ชุดที่ ๒

ข้อ ๑ (๑) อักษรกลางคือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

(๒) เงา เหง่า เง่า เง้า เหงา

(๓) ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห

ข้อ ๒ (๑) (ค) และ (ง) ถูก นอกนั้นผิด

(๒) (ค) ถูก

(๓) (ข) ถูก

ข้อ ๓ คำเป็นได้แก่ (ก) และ (ค) นอกนั้นตัดออก

อักษรสงคำเป็นผัน (ข) (ค) และ (จ) นอกนั้นตัดออก

คำว่าคอย (ก) (ค) และ (ง) นอกนั้นตัดออก

ข้อ ๔ ฯ (ไปยาลน้อย) , (บุพสัญญา) ? (ปรัศนี) ! (อัศเจรีย์)

ข้อ ๕ (ก) (สันธาน) (ข) (วิเศษณ์) (ค) (นาม) (ง) (กริยา)

(จ) นามใช้เป็นวิเศษณ์

ชุดที่ ๓

ข้อ ๑ ง (๑) , ค (๒), ข (๓), ก (๔), จ (๕)

ข้อ ๒ (๑) (ข) และ (ง) ถูก

(๒) (ก) ถูก

(๓) (ข) และ (ค) ถูก

ข้อ ๓ (๑) (ก) และ (ง) ถูก นอกนั้นผิด

(๒) (ข) ถูก นอกนั้นผิด

ข้อ ๔ ก. (ประโยคนาม) ข. (ประโยคนาม) ค. (ประโยควิเศษณ์)

ง. (ประโยควิเศษณ์)

ข้อ ๕ ปลาทั้งหลายแลเห็นนกยาง, จึงปราศรัยด้วย ว่า

“ข้าแต่ท่าน ท่านคิดถึงอะไร?”

“ข้าพเจ้าวิตกถึงท่าน”

“ด้วยเรื่องอะไร?”

“ข้าพเจ้าเห็นน้ำในสระงวดลง จึงนึกวิตกแทน ว่าท่านพากันตายเสียเปล่า”

“เอ! จะทำอย่างไรดีล่ะ? ท่านนกยาง”

ชุดที่ ๔

ข้อ ๑ ก. มี ๒๑ รูป เป็นเสียงสระ ๓๒ เสียง พวกหนึ่งคือสระเสียงสั้นอีกพวกหนึ่งคือสระเสียงยาว

ข. คืออักษร ๓ หมู่ ได้แก่ (๑) อักษรสูง (๒) อักษรกลาง (๓) อักษรต่ำ

ข้อ ๒ ใส่ × ที่ (๒) (๓) (๔) (๗) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๕) (๑๗) และ (๒๐)

ข้อ ๓ (๑) ใส่ × ที่ (ก) และ (ข)

(๒) ใส่ × ที่ (ก) และ (ง)

ข้อ ๔

ก.	เตียง	เขา	นอน	บน	ใหญ่
ข.	**บ้าน**	**ใคร**	**มา**	**ที่**	**นั้น**
ค.	—	**เธอ**	**ดี**	—	**มาก**

ข้อ ๕ “ขอโทษครับ. นี่จดหมายของคุณใช่ไหม?”

เป็นเสียงของบุรุษไปรษณีย์.

“อ้อ! ใช่แล้ว.” เขารับจดหมายมา, แล้วว่า

“ขอบใจมาก.”

หอสมุดแห่งชาติ
๒๕ ก.ย. ๒๕๐๖
กรมศิลปากร

